

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 11.3.2003
COM(2003) 112 τελικό

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Πολιτική για την καινοτομία: επικαιροποίηση της προσέγγισης της Ένωσης με βάση τη
στρατηγική της Λισσαβώνας**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η καινοτομία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της "στρατηγικής της Λισσαβώνας" που δρομολογήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάρτιο 2000, και επισημάνθηκε στα επόμενα Ευρωπαϊκά Συμβούλια, ιδίως δε στη Βαρκελώνη το 2002.

Η παρούσα ανακοίνωση για την πολιτική για την καινοτομία, σε συνδυασμό με την ανακοίνωση για τη βιομηχανική πολιτική σε μία διευρυμένη Ευρώπη και την Πράσινη Βίβλο για την Επιχειρηματικότητα, συνθέτουν ένα συνεκτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη της πολιτικής για τις επιχειρήσεις που προωθεί την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και συμβάλλει στην ανάπτυξη της οικονομίας της Ευρώπης.

Αποτελεί, επίσης, μία επίκαιρη συνεισφορά στο Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που θα πραγματοποιηθεί στις 20-21 Μαρτίου 2003.

Στην παρούσα ανακοίνωση ενώ αναγνωρίζεται η σημαντική συνεισφορά της έρευνας στην καινοτομία καθώς και η σημασία της πρόσφατης ανακοίνωσης "Περισσότερη έρευνα για την Ευρώπη, στόχος το 3% του ΑΕγχΠ", επισημαίνονται, επίσης, ορισμένες άλλες μορφές καινοτομίας.

Η καινοτομία μπορεί να είναι επαυξητική ή ριζοσπαστική, μπορεί να είναι το αποτέλεσμα της μεταφοράς τεχνολογίας ή της ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών εννοιών, μπορεί να είναι τεχνολογική, οργανωτική ή να συνδέεται με την παρουσίαση των προϊόντων.

Στόχος της ανακοίνωσης είναι, κατ'αρχάς να περιγράψει τους διάφορους δρόμους που οδηγούν στην καινοτομία και να αναλύσει τον αντίκτυπό τους στη χάραξη πολιτικής για την καινοτομία και στα διάφορα μέσα με τα οποία εφαρμόζεται η πολιτική για την καινοτομία, ώστε να μην παρεμποδίζονται από μία στενή αντίληψη της καινοτομίας.

Η εν λόγω ανάλυση συμπληρώνεται από μελέτη των υφιστάμενων προκλήσεων που αντιμετωπίζει κατά το μάλλον ή ήττον η ΕΕ, στην οποία συνεκτιμάται το γεγονός ότι οι δομές, τα προβλήματα και οι ευκαιρίες που συνδέονται με την καινοτομία δεν είναι αναγκαστικά οι ίδιες σε όλους τους μείζονες διεθνείς οικονομικούς τομείς. Μεταξύ των εξεταζομένων παραγόντων περιλαμβάνονται οι μόνιμες ανεπαρκείς επιδόσεις της Ένωσης, οι συνέπειες της διεύρυνσης, οι δημογραφικές τάσεις και το μεγάλο μέγεθος του δημόσιου τομέα στις οικονομίες της ΕΕ.

Παρόλο που η πολιτική για την καινοτομία εφαρμόζεται, κυρίως, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή πρέπει να εντείνουν τη συνεργασία τους για την ενίσχυση της καινοτομίας στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των μηχανισμών συντονισμού και αξιολόγησης για την αμοιβαία άντληση διδαγμάτων καθώς και για την αξιοποίηση της επιτευχθείσας προόδου. Στην ανακοίνωση διατυπώνονται συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορεί η ευρωπαϊκή πολυμορφία να μεταλλαχθεί σε ισχύ.

Η ανακοίνωση προτείνει, επίσης, ορισμένες νέες κατευθύνσεις για την ανάπτυξη της πολιτικής για την καινοτομία και, συγκεκριμένα, την αλληλεπίδραση με άλλους τομείς πολιτικής. Η πολιτική για την καινοτομία, συχνά, πρέπει να εφαρμόζεται μέσω άλλων πολιτικών, και στην ανακοίνωση προτείνεται, μεταξύ άλλων, η βελτίωση του συντονισμού και η προληπτική παρακολούθηση από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη.

Στα συμπεράσματα παρουσιάζονται συνοπτικά τα κύρια μέτρα που προτείνονται να εφαρμοστούν από τα κράτη μέλη, από την Επιτροπή καθώς και από τις δύο πλευρές μαζί.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	Εισαγωγή.....	4
2.	Επικαιροποίηση της έννοιας της καινοτομίας: ο πολυδιάστατος χαρακτήρας του φαινομένου της καινοτομίας και οι συνέπειες του στην πολιτική	6
2.1.	Διαφορετικοί δρόμοι προς την καινοτομία.	6
2.2.	Ο αντίκτυπος στην πολιτική.....	8
3.	Τομέας δράσης της πολιτικής για την καινοτομία.....	9
4.	Τρέχουσες προκλήσεις για την πολιτική στον τομέα της καινοτομίας στην ΕΕ	11
4.1.	Ανεπαρκείς επιδόσεις.....	11
4.2.	Διεύρυνση	12
4.3.	Ελλείψεις δεξιοτήτων.....	13
4.4.	Ειδικά χαρακτηριστικά της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης της Ένωσης .	14
5.	Συντονισμένο πλαίσιο για την πολιτική για την καινοτομία σε ευρωπαϊκό επίπεδο.	15
6.	Νέες κατευθύνσεις για την ανάπτυξη ευρωπαϊκής πολιτικής για την καινοτομία	18
6.1.	Διασύνδεση με άλλους τομείς δράσης με σκοπό τη βελτίωση του περιβάλλοντος για τις καινοτόμες επιχειρήσεις.....	18
6.2.	Ενίσχυση του δυναμισμού της αγοράς μέσω της παροχής κινήτρων και αξιοποίηση της έννοιας των "πρωτοπόρων" αγορών	22
6.3.	Προαγωγή της καινοτομίας στον δημόσιο τομέα	23
6.4.	Ενίσχυση της περιφερειακής διάστασης της πολιτικής για την καινοτομία.....	24
7.	Συμπεράσματα	25
7.1.	Συνοπτική παρουσίαση των δράσεων που απορρέουν από την ανακοίνωση:.....	26

Παράρτημα 1 Βαρόμετρο Καινοτομίας 2002

Παράρτημα 2 Περίληψη των δραστηριοτήτων που διεξάγει η ΕΕ για την προώθηση της καινοτομίας

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επίτευξη επιδόσεων στην καινοτομία ικανών να καταστήσουν την Ευρωπαϊκή Ένωση παγκόσμιο σημείο αναφοράς στον τομέα της καινοτομίας, αντιπροσωπεύει μία τεράστια ευκαιρία που μπορεί να οδηγήσει στη βελτίωση του επιπέδου ζωής στο εγγύς μέλλον. Παρόλα αυτά, η πρόοδος προς μία παρόμοια πιο καινοτόμο ευρωπαϊκή οικονομία αποδεικνύεται αβέβαιη και εύθραυστη.

Η βελτίωση της καινοτομίας αποτελεί έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της στρατηγικής για την επίτευξη του στόχου που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας τον Μάρτιο 2000 να καταστεί η Ένωση, εντός της επόμενης δεκαετίας, η πιο ανταγωνιστική και δυναμική κοινωνία της γνώσης. Εξάλλου, στην εαρινή έκθεση της Επιτροπής 2003¹ στην οποία σταθμίζεται η πρόοδος που έχει σημειωθεί για την επίτευξη του στόχου της Λισσαβώνας, επισημαίνεται η ανάγκη καταβολής επιπλέον προσπαθειών, ιδίως στον τομέα της γνώσης, η δε καινοτομία χαρακτηρίζεται ως κορυφαία προτεραιότητα για το προσεχές έτος στο πλαίσιο της προώθησης της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

Το συμπέρασμα αυτό αντικατοπτρίζεται επίσης στον πίνακα αποτελεσμάτων για την καινοτομία της Επιτροπής 2002² από τον οποίο προκύπτει ότι οι επιδόσεις της Ένωσης σε θέματα καινοτομίας παραμένουν χαμηλές σε σύγκριση με εκείνες των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ιαπωνίας.

Η Επιτροπή έχει ήδη επισημάνει ότι ένας από τους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά το ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας³ της Ευρώπης είναι τα χαμηλά επίπεδα καινοτομίας. Οι θετικές τάσεις που επισημαίνονται στον πίνακα αποτελεσμάτων αποτελούν μία αισιόδοξη εξέλιξη αλλά δεν προσφέρουν επαρκείς εγγυήσεις για την επίτευξη του στόχου της Λισσαβώνας μέσα στο καθορισμένο χρονοδιάγραμμα.

Μία παρόμοια εικόνα προκύπτει από την έκθεση για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα⁴ Η εν λόγω έκθεση με την ευρύτερη κάλυψη μη ευρωπαϊκών κρατών που προσφέρει έναντι του πίνακα αποτελεσμάτων για την καινοτομία, καταδεικνύει ότι τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν χαμηλότερες επιδόσεις σε θέματα καινοτομίας όχι μόνο από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία αλλά και από άλλα κράτη.

Με τη συμπλήρωση της πρώτης τριετίας από την δεκαετία που ορίζει το χρονοδιάγραμμα της Λισσαβώνας, η Ένωση καλείται να αναθεωρήσει τη στάση της απέναντι στην καινοτομία και τον τρόπο με τον οποίο την προσεγγίζει.

Η Ε&Α αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και την ευρωπαϊκή ευημερία. Ορισμένες από τις αδυναμίες της Ευρώπης σε θέματα καινοτομίας οφείλονται στις σχετικά χαμηλές δαπάνες της Ένωσης στον τομέα της

¹ COM (2003) 5

² SEC(2002) 1349. Η Επιτροπή άρχισε να δημοσιεύει τον ευρωπαϊκό πίνακα αποτελεσμάτων για την καινοτομία, σε ετήσια βάση, μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας.

³ Παραγωγικότητα: το κλειδί για την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών οικονομιών και επιχειρήσεων

⁴ Global Competitiveness Report 2002-2003, World Economic Forum

E&A, θέμα που εξετάζεται στην ανακοίνωση που κυκλοφόρησε πρόσφατα με τίτλο *Περισσότερη έρευνα για την Ευρώπη -Στόχος το 3% του Α.Εγχ.Π.*⁵

Παρόλο που η έρευνα είναι σημαντική ως πηγή εφευρέσεων, η καινοτομία δεν ταυτίζεται μόνο με την επιτυχή εφαρμογή των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Η εξέλιξη της έννοιας της καινοτομίας - από το γραμμικό πρότυπο, που είχε ως σημείο αφετηρίας την E&A, έως το συστημικό πρότυπο στο οποίο η καινοτομία προκύπτει από σύνθετες αλληλεπιδράσεις μεταξύ ατόμων, οργανισμών και του λειτουργικού περιβάλλοντός τους - καταδεικνύει ότι οι πολιτικές της καινοτομίας πρέπει να επεκτείνουν το σημείο εστίασής τους πέραν της απλής σύνδεσης με την έρευνα.

Ο σχεδιασμός της δημόσιας πολιτικής με σκοπό την ενθάρρυνση και στήριξη περισσότερων, αποτελεσματικότερων και πιο επιτυχημένων καινοτόμων επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ, βασίζεται προς το παρόν σε μία μάλλον περιορισμένη αντίληψη της καινοτομίας.

Η Ένωση πρέπει να αναγνωρίσει την έκταση του φαινομένου της καινοτομίας. Προκειμένου να εξακριβωθεί κατά πόσο και με ποιον τρόπο θα πρέπει η δημόσια πολιτική να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες του συστήματος καινοτομίας στην Ευρώπη, θα πρέπει να βελτιωθεί η κατανόηση των μηχανισμών καινοτομίας στο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Η Ένωση πρέπει να θέσει ερωτήματα του τύπου "Γιατί είναι τόσο δύσκολο να προσεγγίσει το επίπεδο των χωρών που έχουν το παγκόσμιο προβάδισμα όσον αφορά τις επιδόσεις στην καινοτομία;" "Οι ευρωπαϊκές συνθήκες-πλαίσια αποτελούν τροχοπέδη στην μετατροπή των δεξιοτήτων και των γνώσεων σε καινοτομία;" και "Έχει γίνει αρκούντως κατανοητή η διαδικασία καινοτομίας στο ευρωπαϊκό πλαίσιο;" Πρέπει να διερευνηθεί κατά πόσο θα μπορούσαν να αναληφθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο ενέργειες που θα έδιναν μεγαλύτερη ώθηση στις επιδόσεις της Ένωσης στην καινοτομία. Στα ερωτήματα αυτά πρέπει να δοθούν αποτελεσματικές απαντήσεις οι οποίες στη συνέχεια πρέπει να εφαρμοστούν.

Η παρούσα ανακοίνωση εγκαινιάζει μία τέτοια αξιολόγηση δίνοντας το έναυσμα για την επικαιροποίηση της βάσης της ευρωπαϊκής πολιτικής για την καινοτομία και προσφέροντας νέα ώθηση στην καινοτομία με σκοπό την υλοποίηση των στόχων της Λισσαβόνας. Η διαδικασία αυτή πρέπει να βασίζεται στην ανανεωμένη πολιτική βούληση των κρατών μελών να εξαλείψουν τα εμπόδια προς μία περισσότερο καινοτόμο Ευρώπη, βούληση την οποία πρόσφατα τα κράτη μέλη απέδειξαν ότι έχουν με την επίτευξη κοινής πολιτικής προσέγγισης για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας στο πλαίσιο του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας στις 3 Μαρτίου 2003.

⁵ COM(2002) 499. Βλέπε επίσης *The 2002 Broad Economic Policy Guidelines*, European Economy No 4, Office for Official Publications of the EC, 2002

2. ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ: Ο ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ⁶

Ένας περιεκτικός ορισμός της καινοτομίας είναι "η επιτυχής παραγωγή, αφομοίωση και αξιοποίηση νεωτερισμών στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα⁷".

Εφόσον το οικονομικό όφελος της επιτυχούς αξιοποίησης του νεωτερισμού κατακτάται μέσω των επιχειρήσεων, οι επιχειρήσεις βρίσκονται στον πυρήνα της διαδικασίας της καινοτομίας. Η πολιτική για την καινοτομία πρέπει να έχει τον τελικό της αντίκτυπο στις επιχειρήσεις: στη συμπεριφορά, στις ικανότητές και στο λειτουργικό περιβάλλον τους.

2.1. Διαφορετικοί δρόμοι προς την καινοτομία.

Οι διάφορες πιέσεις και προκλήσεις, ιδίως δε ο ανταγωνισμός και η επιθυμία δημιουργίας νέων εμπορικών ευκαιριών, ωθούν τις επιχειρήσεις στην καινοτομία.

Ο νεωτερισμός που είναι σημαντικός για την καινοτομία μπορεί να προκύψει με διάφορους τρόπους.

- Μπορεί να έχει τη μορφή εφεύρεσης. Η αξιοποίηση της εφεύρεσης που προκύπτει από το ερευνητικό εργαστήριο αποτελεί ένα σημαντικό, και πολύ μελετημένο, δρόμο προς την καινοτομία. Η έρευνα συμβάλλει σημαντικά στην καινοτομία παράγοντας ροή τεχνικών ιδεών και ανανεώνοντας διαρκώς τις διαθέσιμες τεχνικές δεξιότητες.
- Μία επιχείρηση μπορεί να καινοτομήσει αξιοποιώντας μία ιδέα που προέρχεται από έναν άλλο επιχειρηματικό τομέα και προσαρμόζοντάς την κατάλληλα ώστε να μπορεί να τη χρησιμοποιήσει στην οικεία παραγωγική διαδικασία ή αγορά. Σχετικά παραδείγματα αποτελούν η χρήση στην αυτοκινητοβιομηχανία υλικών υψηλών επιδόσεων που αρχικά είχαν αναπτυχθεί για εφαρμογές στην αεροδιαστημική, ή η εξάπλωση του σχεδιασμού μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή στην κλωστοϋφαντουργία και στην βιομηχανία ρουχισμού. Η ανάπτυξη της καινοτομίας μπορεί να γίνει με πολλά μικρά βήματα - *στοιχειώδης καινοτομία* - καθώς οι επιχειρήσεις βρίσκουν τρόπους να ανανεώνουν τα προϊόντα και τις μεθόδους τους. Οι επιχειρηματίες αναγκάζονται να καινοτομήσουν προκειμένου να αντιμετωπίσουν έναν καινοτόμο ανταγωνιστή χρησιμοποιώντας τη δημιουργικότητά τους για να αντεπεξέλθουν στον ανταγωνισμό.

⁶ Ορισμένα από τα ζητήματα που τίγονται στο εν λόγω σημείο και στα επόμενα σημεία, εξετάζονται αναλυτικότερα στην δημοσίευση της Επιτροπής "Future directions of innovation policy in Europe. Proceedings of the Innovation Policy Workshop held in Brussels on 11 July 2002, Innovation papers No 31, 2003

⁷ Βλέπε COM(1995) 688, που περιέχει αναλυτικότερο ορισμό: "καινοτομία είναι η ανανέωση και διεύρυνση του φάσματος προϊόντων και υπηρεσιών και των συναφών αγορών, η καθιέρωση νέων μεθόδων παραγωγής, εφοδιασμού και διανομής, η εισαγωγή αλλαγών στη διαχείριση, στην οργάνωση της εργασίας, στις συνθήκες εργασίας και στις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού." Οι ορισμοί αυτοί εξακολουθούν να αποτελούν μία έγκυρη βάση για την προσέγγιση της πολιτικής για την καινοτομία και ευθυγραμμίζονται με την άποψη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβώνας για τη σπουδαιότητα που έχει η καινοτομία για την ανταγωνιστικότητα.

- Η αναζήτηση νέου, αναξιοποίητου εμπορικού χώρου αποτελεί ένα επιπλέον κίνητρο. Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί μέσω της τεχνολογικής καινοτομίας ή του ανασυνδυασμού υφιστάμενων προϊόντων και υπηρεσιών ώστε να παρουσιαστεί μία ριζική αλλαγή που θα εκληφθεί από τους καταναλωτές ως ευκαιρία για την απόκτηση ενός βελτιωμένου προϊόντος ("προστιθέμενη αξία καινοτομίας"). Η "επανεφεύρεση" του ωρολογίου χειρός ως μοντέρνου αξεσουάρ σε προσιτή τιμή αποτελεί ένα παράδειγμα αυτής της μορφής καινοτομίας που δεν έχει ιδιαίτερες τεχνολογικές απαιτήσεις.
- Ο νεωτερισμός μπορεί να έγκειται στην εισαγωγή μίας εντελώς νέας επιχειρηματικής προσέγγισης, όπως είναι τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα λιανοπωλητών σε απευθείας σύνδεση, με απώτερο σκοπό τη δημιουργία νέου εμπορικού χώρου, ή την αύξηση της κερδοφορίας μίας υπάρχουσας αγοράς.

Όσον αφορά την αντίδραση των επιχειρήσεων στις πιέσεις της αγοράς φαίνεται ότι ο ανταγωνισμός μέσω της καινοτομίας είναι εξίσου σημαντικός με τον ανταγωνισμό μέσω των τιμών. Σε πολλούς επιχειρηματικούς τομείς, μία επιχείρηση που αφήνεται να μείνει πίσω στον αγώνα ταχύτητας για την παραγωγή νέων ή βελτιωμένων αγαθών και υπηρεσιών και καλύτερων μεθόδων παραγωγής ή λειτουργίας, διακυβεύει το μέλλον της. Σε παρόμοιους ταχέως αναπτυσσόμενους τομείς πιο καινοτόμες είναι, συχνότερα, οι νέες επιχειρήσεις με αναπτυξιακό δυναμικό, οι οποίες αναγκάζουν τις παγιωμένες επιχειρήσεις να ανταποκριθούν στην πρόκληση με το να γίνουν πιο καινοτόμες. Η ενθάρρυνση της ίδρυσης νέων επιχειρήσεων αποτελεί σε πολλούς τομείς αποτελεσματική κινητήρια δύναμη για την καινοτομία.

Ενώ η έρευνα συμβάλλει σημαντικά στην καινοτομία, χωρίς την επιχειρηματική δραστηριότητα δεν παράγεται αξία. Η επιχείρηση είναι εκείνη που οργανώνει τη δημιουργία αξίας. Με τη συντόμευση του κύκλου ζωής των προϊόντων, οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν την ανάγκη περισσότερων επενδύσεων έντασης κεφαλαίου και καλούνται να δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα στην ικανότητα ταχείας αντίδρασης. Για τις επιχειρήσεις, η καινοτομία αποτελεί ουσιαστικό μέσο δημιουργίας ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και μεγαλύτερης αξίας για τον καταναλωτή. Η έμφαση δεν δίνεται στις τεχνολογικές πτυχές της ανάπτυξης νέων προϊόντων, εκτός από την περίπτωση ορισμένων κατηγοριών επιχειρήσεων που βασίζονται στην τεχνολογία, αλλά στην εξεύρεση καινοτόμων τρόπων για τη βελτίωση της θέσης τους στην αγορά.

Κατά τον τρόπο αυτό, εκτός από τον όρο *τεχνολογική καινοτομία*, που καλύπτει την καινοτομία που προέρχεται από την έρευνα, μπορούν να επισημανθούν και άλλα είδη καινοτομίας. Η *οργανωτική καινοτομία* αντικατοπτρίζει την αναγνώριση της θετικής επίδρασης που μπορούν να έχουν στην ανταγωνιστικότητα νέοι τρόποι οργάνωσης της εργασίας σε τομείς όπως η διαχείριση του εργατικού δυναμικού (όπως είναι η θετική προσέγγιση για τη συμμετοχή όλων των εργαζομένων ούτως ώστε η οργάνωση της εργασίας να αποτελεί συλλογική πηγή καινοτομίας), η διανομή, η χρηματοδότηση, η παραγωγή κλπ. Ο όρος αυτός μπορεί επίσης να περιλαμβάνει την *καινοτομία σε θέματα επιχειρηματικών μοντέλων*. Η *καινοτομία σε θέματα παρουσίασης των προϊόντων* (*presentational innovation*) τείνει να χρησιμοποιείται ως ένας σφαιρικός όρος που καλύπτει την καινοτομία σε τομείς όπως ο σχεδιασμός και η εμπορία.

Η ταχύτητα και η αποτελεσματικότητα της διάδοσης της καινοτομίας μέσω της οικονομίας έχει καίρια σημασία για την παραγωγικότητα και την οικονομική

ανάπτυξη. Μπορεί να σκιαγραφηθεί ως μία διαδικασία με πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Μέσω του ανταγωνισμού και της μίμησης, μία αρχική καινοτομία αναπτύσσεται και βελτιώνεται κατά τρόπο ώστε ο αντίκτυπος στην οικονομία να είναι κατά πολύ μεγαλύτερος από εκείνον που είχε η πρώτη εφαρμογή της καινοτομίας. Η διαδικασία αυτή απαιτεί συνεχή ανακατανομή των πόρων σε δραστηριότητες που οδηγούν σε υψηλότερη απόδοση ή μεγαλύτερη οικονομική αξία· για το λόγο αυτό η γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα του εργατικού δυναμικού αποτελεί σημαντικό παράγοντα καινοτομίας.

Όσοι έχουν το προβάδισμα στην τεχνολογική ανάπτυξη δεν έχουν αναγκαστικά και το προβάδισμα στην εισαγωγή της τεχνολογίας. Η σημαντικότερη οικονομική συμβολή δεν προέρχεται συνήθως από τον πρώτο καινοτομήσαντα αλλά από εκείνον που ακολουθεί και ο οποίος, κινούμενος δραστήρια, εισάγει τον καινοτόμο σχεδιασμό που κατακτά την διεθνή αγορά.

2.2. Ο αντίκτυπος στην πολιτική

Τα παραπάνω στοιχεία καταδεικνύουν την πολυμορφία της καινοτομίας και κατ'επέκταση τη δυσκολία σχηματικής παρουσίασης των μεθόδων με βάση τις οποίες αυτή αναπτύσσεται.

Οι περιγραφές της διαδικασίας της καινοτομίας - στην αρχή γραμμικά πρότυπα που στη συνέχεια μετεξελίχτηκαν στη σημερινή συστημική θεώρηση - ορίζουν την E&A είτε ως σημείο εκκίνησης είτε ως καθοριστικό παράγοντα. Παρόλο που το συστημικό πρότυπο κυριαρχεί πλέον στις συζητήσεις περί πολιτικής⁸, πολλά από τα εφαρμοζόμενα μέτρα που αποσκοπούν στην προώθηση της καινοτομίας φαίνεται ότι συνδέονται περισσότερο με τη γραμμική προσέγγιση.

Τα πρότυπα αυτά συμβάλλουν στην κατανόηση της ειδικής περίπτωσης της τεχνολογικής καινοτομίας και δικαιολογούν την ανησυχία για τις χαμηλές δαπάνες για την E&A στην Ένωση⁹. Επιπλέον, η μετεξέλιξη προς τη συστημική θεώρηση καθιστά εμφανή την αυξανόμενη συνεκτίμηση των πολλαπλών παραγόντων και σχέσεων που επηρεάζουν την διαδικασία της καινοτομίας. Ωστόσο, το συστημικό πρότυπο πρέπει να αντικατοπτρίζεται πλήρως στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή της καινοτομίας και πρέπει να αναπτύσσεται κατά τρόπο ώστε να συμβάλλει στην κατανόηση και άλλων μορφών καινοτομίας εκτός από την τεχνολογική καινοτομία.

Τα πρότυπα αυτά επηρεάζουν τις μετρήσεις της διαδικασίας καινοτομίας και επιδόσεων καινοτομίας στις οποίες κυριαρχούν κυρίως οι δείκτες τεχνολογικής καινοτομίας. Οι ικανότητες και επιδόσεις σε μη τεχνολογικές μορφές καινοτομίας και οι παράγοντες της αγοράς δεν καταγράφονται, προς το παρόν, αρκετά από τις στατιστικές καινοτομίας και αποτελούν αντικείμενο ανάλυσης σε μικρότερο βαθμό από ό,τι η καινοτομία που συνδέεται με την έρευνα. Αυτό μπορεί εν μέρει να αποτελεί τον λόγο για τον οποίο τα στοιχεία ορισμένων χωρών καταδεικνύουν μεν εξαιρετικές επιδόσεις στην καινοτομία αλλά δεν συνοδεύονται από εξίσου εμφανή στοιχεία έντονης οικονομικής ανάπτυξης.

⁸ *Managing national innovation systems*, OECD, 1999

⁹ Βλέπε ανακοίνωση της Επιτροπής "Περισσότερη έρευνα για την Ευρώπη. Στόχος το 3% του ΑΕγχΠ", COM(2002) 499.

Είναι πολύ λογικό οι αδυναμίες των διαφόρων μορφών καινοτομίας (οργανωτική καινοτομία, καινοτομία που συνδέεται με την παρουσίαση των προϊόντων, προστιθέμενη αξία καινοτομίας και επιχειρηματικά μοντέλα) να ευθύνονται εξίσου με το χαμηλό επίπεδο δαπανών Ε&Α, για τον βραδύ ρυθμό προόδου προς την επίτευξη των στόχων της Λισσαβώνας.

Οι επιχειρήσεις πρέπει να βελτιώσουν την ικανότητα προσαρμογής τους στις αλλαγές και αξιοποίησης αυτών των αλλαγών, ανανεώνοντας συστηματικά και ανακατευθύνοντας τις δραστηριότητές τους και επιδεικνύοντας ισχυρότερο επιχειρηματικό προσανατολισμό.

Η Ένωση πρέπει να αναγνωρίσει την έκταση του φαινομένου της καινοτομίας και να κατανοήσει καλύτερα τον τρόπο λειτουργίας της στο ευρωπαϊκό περιβάλλον προκειμένου να θέσει την δημόσια πολιτική σε σταθερά θεμέλια.

3. ΤΟΜΕΑΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Η επιχείρηση, κινητήριος μοχλός καινοτομίας, δραστηριοποιείται εν μέσω διαφόρων παραγόντων επηρεασμού που μπορούν να χειραγωγηθούν, κατά περίπτωση, από την δημόσια πολιτική.

- Η καινοτομία βασίζεται στην ικανότητα της επιχείρησης να αναγνωρίζει τις εμπορικές ευκαιρίες και να αντιδρά με καινοτόμο τρόπο χάρη στις εσωτερικές ικανότητές της και στο υπόβαθρο γνώσεων που διαθέτει.

Προκειμένου μία επιχείρηση να επιδεικνύει παρόμοιο δυναμισμό, τα διευθυντικά στελέχη της και το προσωπικό της πρέπει να διαπνέονται από ισχυρό επιχειρηματικό προσανατολισμό. Η πολιτική πρέπει να συμβάλλει στην προαγωγή της επιχειρηματικής συμπεριφοράς μέσω, για παράδειγμα, της προβολής επιτυχών σεναρίων και της παροχής ειδικών μορφών κατάρτισης.

Η επιχειρηματικότητα αποτελεί κατά κύριο λόγο νοοτροπία, όπως αναφέρεται στην Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής για την *Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη*¹⁰, στην οποία εξετάζονται οι διάφορες δυνατότητες χάραξης πολιτικής για την προώθηση των ευρωπαϊκών επιπέδων επιχειρηματικότητας. Παρόλα αυτά η πλειονότητα των νέων επιχειρήσεων που ιδρύονται από επιχειρηματίες είναι παρόμοιες με τις υπάρχουσες επιχειρήσεις: δεν δημιουργείται νεωτερισμός¹¹. Προκειμένου η επιχειρηματικότητα να συμβάλλει στην ανταγωνιστικότητα μέσω της δημιουργίας επιχειρήσεων που αναπτύσσονται και παράγουν περισσότερες θέσεις εργασίας ποιότητας, πρέπει να ενθαρρυνθεί μια ειδική μορφή εξαιρετικά αναπτυγμένου επιχειρηματικού δυναμισμού.

- Το άμεσο λειτουργικό περιβάλλον της επιχείρησης συνδέεται στενά με την καινοτομία αφού παρέχει μία σειρά διασυνδέσεων με άλλες επιχειρήσεις, οργανισμούς και δημόσιους φορείς που είναι σημαντικοί για την καινοτομία. Παράγοντες όπως η συντόμευση του κύκλου ζωής των προϊόντων και ο συνδυασμός διαφόρων τεχνολογιών στο πλαίσιο ενός προϊόντος ή υπηρεσίας

¹⁰ COM (2003) 27

¹¹ *Global Entrepreneurship Monitor, 2002 Summary Report*. το 93% των επιχειρηματιών θεωρούν ότι οι επιχειρήσεις τους αποτελούν αντίγραφο μίας υπάρχουσας επιχειρηματικής δραστηριότητας.

σημαίνουν ότι η καινοτόμος επιχείρηση εξαρτάται όλο και περισσότερο από την παροχή υπηρεσιών από τρίτους με τη μορφή δεξιοτήτων, παροχής συμβουλών, τεχνολογιών που καλύπτονται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, δικτύων συνεργασίας κλπ. Οι παράμετροι αυτές εξηγούν την αυξανόμενη σημασία των πολιτικών για τη στήριξη των ομάδων επιχειρήσεων (clusters) που αποτελούν γεωγραφικές συγκεντρώσεις συμπληρωματικών, ανεξάρτητων αλλά ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, των προμηθευτών τους, των πάροχων υπηρεσιών και των συνεργαζόμενων θεσμικών οργάνων (βλέπε κεφάλαιο 6.4).

- Η ζήτηση, οι συνθήκες αγοράς και η στάση των πελατών επηρεάζουν σημαντικά την καινοτόμο συμπεριφορά των επιχειρήσεων
- Συνθήκες-πλαίσια διέπουν το συνολικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις, και επηρεάζουν τον προσανατολισμό τους προς την καινοτομία. Η καινοτομία απαιτεί εξαιρετικά ανταγωνιστικές αγορές, εύρυθμα λειτουργούσες κεφαλαιαγορές (συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματικών κεφαλαίων), υποστηρικτικό ρυθμιστικό περιβάλλον και ευέλικτο, κινητικό και εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό.
- Το υπόβαθρο γνώσεων ως πηγή εξεύρεσης λύσεων στα προβλήματα τα οποία δεν μπορεί να επιλύσει η επιχείρηση από τους εσωτερικούς πόρους της, αποτελεί σημαντικό στοιχείο των συνθηκών-πλαισίων.
- Το ίδιο ισχύει για την εκπαίδευση και την κατάρτιση που επηρεάζουν θετικά τη στάση απέναντι στην καινοτομία και παρέχουν τις δεξιότητες που χρειάζονται οι καινοτόμες επιχειρήσεις. Οι γνώσεις και οι μαθησιακές ικανότητες των ανθρώπων διαδραματίζουν, μαζί με τη δημιουργικότητα, την πρωτοβουλία και το δυναμισμό τους, καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία της καινοτομίας και επηρεάζουν, σε μεγάλο βαθμό, την ικανότητα καινοτομίας των οργανισμών.

Μία πρόσφατη έρευνα του Βαρόμετρου Καινοτομίας παρουσιάζει τις απόψεις των επικεφαλής επιχειρήσεων σχετικά με το τρέχον περιβάλλον των καινοτόμων επιχειρήσεων (Βλέπε παράρτημα 1).

Τρεις είναι οι βασικές "διαστάσεις" των πολιτικών που επηρεάζουν τα συστατικά στοιχεία της καινοτομίας. Αναφέρονται επίσης ως παράγοντες που πρέπει να συνεκτιμηθούν κατά το διάλογο για τη βιομηχανική πολιτική σε μία διευρυμένη Ένωση¹². Οι πολιτικές για την προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας μοιράζονται κοινό έδαφος με τη βιομηχανική πολιτική και, εάν είναι επιτυχείς, δημιουργούν τη συνεχή εκείνη ανανέωση που επιτρέπει στην βιομηχανία να έχει υψηλές επιδόσεις σε επίπεδο ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας.

Πρώτον, η διάσταση της "διακυβέρνησης της πολιτικής": η πολιτική που επηρεάζει τις καινοτόμες ικανότητες και συμπεριφορά των επιχειρήσεων μπορεί να εφαρμοστεί σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, κοινοτικό ή και παγκόσμιο επίπεδο. Η συνοχή και η συμπληρωματικότητα μεταξύ των διαφόρων επιπέδων είναι σημαντική.

Δεύτερον, η τομεακή διάσταση: πολλοί παράγοντες που επηρεάζουν την καινοτομία είναι κοινοί σε όλους τους βιομηχανικούς τομείς, παρόλο που το ειδικό βάρος τους διαφέρει ανάλογα με τα ιδιαίτερα γνωρίσματα κάθε τομέα. Ορισμένοι τομείς, ωστόσο, όπως οι τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών, η κλωστοϋφαντουργία, έχουν εξόχως ειδικά γνωρίσματα με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα που ενδέχεται να απαιτούν πολιτική απάντηση.

Τρίτον, η διασύνδεση με άλλους τομείς πολιτικής: η πολιτική για την καινοτομία πρέπει συχνά να εφαρμόζεται μέσω άλλων πολιτικών, ώστε να συνεκτιμάται η πολυμορφία παραγόντων που επηρεάζουν την καινοτομία των επιχειρήσεων. Οι έννοιες της καινοτομίας πρέπει να διεισδύουν σε διάφορους τομείς πολιτικής¹³.

Οι εν λόγω πολλαπλές διαστάσεις επιβεβαιώνουν τον δυνάμει καθολικό χαρακτήρα της πολιτικής για την καινοτομία. Όμως, αυτό ακριβώς το χαρακτηριστικό της γνώρισμα αποτελεί το κυριότερο εμπόδιο για μία αποτελεσματική πολιτική: επειδή η καινοτομία βρίσκεται παντού, δεν είναι και πουθενά. Οι δημόσιες διοικήσεις λειτουργούν πολύ συντηρητικά στις μεθόδους που χρησιμοποιούν για την ανάπτυξη της πολιτικής για την καινοτομία, προσκολλώμενες στους ορθόδοξους ορισμούς των διοικητικών αρμοδιοτήτων. Η προσέγγιση μίας πολιτικής χωρίς σαφές πεδίο αρμοδιοτήτων ή διοικητική "κατοικία" αποτελεί μείζονα πρόκληση.

Η Ένωση πρέπει να προσπαθήσει να αξιοποιήσει το πολυδιάστατο πλαίσιο της πολιτικής για την καινοτομία και, σ' αυτή τη βάση, να καθορίσει σαφείς στόχους και προτεραιότητες που θα δώσουν ώθηση στις επιδόσεις καινοτομίας σε ολόκληρη την Ένωση.

4. ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

Η έκταση του φαινομένου της καινοτομίας και ο δυνάμει καθολικός χαρακτήρας της πολιτικής για την καινοτομία δεν αποτελούν τις μοναδικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ευρωπαϊκή πολιτική για την καινοτομία. Το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο δημιουργεί επίσης σημαντικές προκλήσεις για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Οι δομές της Ένωσης, τα προβλήματα και οι ευκαιρίες που συνδέονται με την καινοτομία δεν είναι αναγκαστικά τα ίδια με εκείνα που αντιμετωπίζουν άλλοι μείζονες διεθνείς οικονομικοί τομείς.

4.1. Ανεπαρκείς επιδόσεις

Η βασική πρόκληση είναι οι ανεπαρκείς επιδόσεις ολόκληρης της Ένωσης στην καινοτομία.

Πολλά κράτη που ανταγωνίζονται σθεναρά την Ένωση στις παγκόσμιες αγορές εφαρμόζουν στρατηγικές για την προώθηση της καινοτομίας που έχουν πολλά κοινά με τη στρατηγική της Λισσαβώνας. Η ΕΕ πρέπει να εργαστεί σκληρά, ακόμη και για να διατηρήσει την σημερινή σχετική θέση της. Για να επιτευχθεί ο στόχος της Λισσαβώνας να καταστεί η Ένωση η πλέον ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης πρέπει να καταβληθεί τεράστια προσπάθεια.

¹³ Παραδείγματα παρουσιάζονται στο σημείο 6.1

Πρώτον και κύριον, πρέπει να ξεπεραστεί η τάση αντίστασης στις διαρθρωτικές αλλαγές που προβάλλεται συχνά στην Ευρώπη και αποτελεί τροχοπέδη στην καινοτομία, ειδικά όταν προβάλλεται μόνο επειδή απειλεί να μεταβάλει παγιωμένες διαδικασίες με τις οποίες έχουν εξοικειωθεί οι άνθρωποι¹⁴.

Οι επιδόσεις στον τομέα της καινοτομίας των κρατών μελών, των υποψηφίων χωρών και ορισμένων άλλων ευρωπαϊκών κρατών, και της Ένωσης συνολικά, μετρώνται στον πίνακα αποτελεσμάτων καινοτομίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Από αυτόν προκύπτουν οι αδυναμίες της θέσης της Ένωσης έναντι των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ιαπωνίας.

Υπάρχουν, ωστόσο, ορισμένα ενθαρρυντικά στοιχεία στις επιδόσεις της Ευρώπης στον τομέα της καινοτομίας. Οι πίνακες αποτελεσμάτων 2001 και 2002^{15,16} δείχνουν ότι σε πολλούς δείκτες καινοτομίας οι "πρωτοπόρες" χώρες της Ένωσης προηγούνται των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ιαπωνίας¹⁷. Και οι δύο πίνακες καταδεικνύουν επίσης τη μεγάλη ποικιλία επιδόσεων της Ένωσης στην καινοτομία και την διαφορετική εξέλιξη ορισμένων δεικτών καινοτομίας στα κράτη μέλη. Τα στοιχεία αυτά επισημαίνουν τις δυνατότητες ανταλλαγής ορθών πρακτικών και εμπειριών στο εσωτερικό της Ένωσης, χάρη στη "μέθοδο ανοικτού συντονισμού" που εγκαινιάστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας, και τονίζουν ότι η χρήση αυτού το δυναμικού αποτελεί πρόκληση.

4.2. Διεύρυνση

Η διεύρυνση θα μεταβάλει ουσιαστικά το προφίλ της Ένωσης όσον αφορά την καινοτομία. Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει η ύπαρξη σημαντικών αποκλίσεων όσον αφορά τα πλαίσια καινοτομίας και τις καινοτομικές επιδόσεις των υποψηφίων χωρών έναντι των κρατών μελών. Από τη μία πλευρά, οι πολίτες και οι επιχειρήσεις στις υποψήφιες χώρες έδειξαν αξιόλογη ικανότητα μεταρρύθμισης της οικονομίας τους αφήνοντας να διαφανεί μία προτίμηση για την καινοτομία που θα ωφελήσει την διευρυνόμενη ΕΕ. Από την άλλη πλευρά, τα υφιστάμενα εμπόδια, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα ώστε να αυξηθούν οι επιδόσεις της Ένωσης, και τούτο αποτελεί πρόσθετη πρόκληση για την ανοικτή μέθοδο συντονισμού.

Πολλές από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι υποψήφιες χώρες είναι παρόμοιες με εκείνες των κρατών μελών, παρόλο που συχνά είναι οξύτερες: απροθυμία ανάληψης κινδύνου, χαμηλές επενδύσεις στην Ε&Α, περιορισμένη συνεργασία έρευνας-βιομηχανίας κλπ. Άλλες αφορούν ειδικότερα τις υποψήφιες χώρες. Το

¹⁴ Βλέπε την εαρινή έκθεση της Επιτροπής 2003 (COM(2003) 5) στην οποία επισημαίνονται οι βασικές προτεραιότητες για τους επόμενους δώδεκα μήνες στο πλαίσιο της δεκαετούς στρατηγικής της Λισσαβώνας. Πολλές από αυτές επικεντρώνονται στην ολοκλήρωση της διαδικασίας διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων των αγορών εργασίας, των κεφαλαιαγορών και των αγορών προϊόντων και στη βελτίωση του κανονιστικού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις.

¹⁵ SEC(2002) 1349

¹⁶ SEC(2001) 1414

¹⁷ Ωστόσο, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι ο ευρωπαϊκός πίνακας αποτελεσμάτων εστιάζεται στην καινοτομία υψηλής τεχνολογίας. Παρόλο που περιλαμβάνει δείκτες για την διάδοση της καινοτομίας, οι δείκτες αυτοί δεν είναι απολύτως κατάλληλοι για την εκτίμηση της καινοτομίας μέσω της αγοράς προηγμένης μεταποιητικής τεχνολογίας ή της ανάπτυξης νέων μεθόδων παραγωγής και παράδοσης, όπως συμβαίνει σε τομείς που χαρακτηρίζονται "χαμηλής" ή "μετρίως χαμηλής" τεχνολογίας, (βλέπε SEC(2002) 1349). Μία ακόμη πρόκληση για την Ένωση είναι, επομένως, η ανάπτυξη ενός πίνακα αποτελεσμάτων που θα καλύπτει καλύτερα όλες τις μορφές καινοτομίας.

παρελθόν των κεντρικά κατευθυνόμενων οικονομιών έχει αφήσει τα σημάδια του, όχι μόνο στο οικονομικό σύστημα αλλά και στο θεσμικό, εκπαιδευτικό και κοινωνικό πλαίσιο. Η απουσία συνολικών πολιτικών καινοτομίας, η έλλειψη συντονισμού μεταξύ των τομέων παρέμβασης που επηρεάζουν την καινοτομία, οι περιορισμένοι ανθρώπινοι και χρηματοπιστωτικοί πόροι για την εφαρμογή πρωτοβουλιών σε θέματα καινοτομίας, καθώς και τα ασθενή χρηματοοικονομικά συστήματα και οι περιορισμένες ικανότητες των επιχειρήσεων να απορροφούν και εφαρμόζουν τις γνώσεις και να οργανώνονται σε δίκτυα αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για την ενίσχυση της ικανότητας καινοτομίας και θα απαιτήσουν κατάλληλες απαντήσεις σε επίπεδο χάραξης πολιτικής από την ΕΕ¹⁸.

Η επιχειρηματικότητα από ανάγκη (Necessity entrepreneurship) – ένας όρος που περιγράφει την κατάσταση εκείνη των ατόμων που αναγκάζονται να ιδρύσουν μία επιχείρηση επειδή δεν μπορούν να βρουν κάποια άλλη μορφή απασχόλησης - σε πολλά κράτη μέλη αποτελεί σπάνια περίπτωση, μπορεί, όμως, να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στις υποψήφιες χώρες. Πρέπει να σημειωθεί ότι πολλοί από εκείνους που γίνονται επιχειρηματίες από ανάγκη είναι καλά ενημερωμένοι και δημιουργικοί, ορισμένοι δε δημιουργούν και νέες αγορές.

Για να αναπτυχθεί η καινοτομία πρέπει να ενθαρρυνθεί η επιχειρηματικότητα στα κράτη μέλη και στις υποψήφιες χώρες μέσω πολιτικών που θα συνεκτιμούν τα διαφορετικά μοντέλα επιχειρηματικότητας που υπάρχουν στις διάφορες χώρες και περιφέρειες.

4.3. Ελλείψεις δεξιοτήτων

Ο πραγματικός πλούτος - σε επίπεδο οικονομικών επιδόσεων, βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης – δεν προέρχεται από την παραγωγή υλικών αγαθών μόνον, αλλά και από την παραγωγή, μετατροπή και αξιοποίηση των γνώσεων. Ειδικά στο πλαίσιο του αυξανόμενου ρόλου που διαδραματίζει ο τομέας των υπηρεσιών στην οικονομική δραστηριότητα, οι γνώσεις έχουν θεμελιώδη και στρατηγική σημασία για την καινοτομία.

Οι δεξιότητες του προσωπικού μίας επιχείρησης επηρεάζουν καθοριστικά την ικανότητά της να αποκτά γνώσεις και να τις χρησιμοποιεί για να καινοτομήσει. Στην Ένωση διαπιστώνονται ελλείψεις όσον αφορά ορισμένες ειδικές δεξιότητες που συνδέονται με τη διαδικασία της καινοτομίας. Παραδείγματα παρόμοιων ελλείψεων μπορούν να αναζητηθούν στην ανισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης όσον αφορά ορισμένες δεξιότητες με ειδικευση στις τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών, ή, μεταξύ φορέων εκμετάλλευσης επιχειρηματικών κεφαλαίων, όσον αφορά τις συνεχώς μεταβαλλόμενες ειδικές δεξιότητες που απαιτούνται στον τομέα της αξιολόγησης και διαχείρισης επενδύσεων σε καινοτόμες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε νέους τεχνολογικούς τομείς.

Η καινοτομία απαιτεί επίσης την ευρεία απόκτηση γενικότερων δεξιοτήτων. Οι δεξιότητες επιχειρηματικότητας πρέπει να γίνουν κοινό κτήμα όπως άλλωστε και οι ικανότητες επαγγελματικής ανόδου σε νέες και μεταβαλλόμενες συνθήκες εργασίας.

¹⁸

Βλέπε Innovation Papers No 16, και επόμενα έγγραφα που θα δημοσιευτούν στην ίδια σειρά, για θέματα που αφορούν την καινοτομία στις υποψήφιες χώρες

Οι δημογραφικές τάσεις στην Ευρώπη δείχνουν ότι οι επιχειρήσεις θα τείνουν να απασχολούν αναλογικά περισσότερο προσωπικό μεγαλύτερης ηλικίας. Στα περισσότερα κράτη μέλη, ο ενεργός πληθυσμός (ηλικίας 15-64 ετών) θα σταματήσει να αυξάνεται πριν από το 2012.

Η τάση αυτή θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη κατά τη χάραξη πολιτικών που αφορούν την οργάνωση της εργασίας και τους ανθρώπινους πόρους. Η οργάνωση της εργασίας πρέπει να προσφέρει ευκαιρίες προσαρμοσμένες στην τελευταία φάση της ενεργού ζωής και να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, ευέλικτες ρυθμίσεις του χρόνου εργασίας και συμμετοχή σε κύκλους κατάρτισης. Οι εφαρμοζόμενες μέθοδοι πρέπει να έχουν ως γνώμονα την επικαιροποίηση των δεξιοτήτων και των γνώσεων και την διασφάλιση της χρηστής συνεργασίας μεταξύ του προσωπικού διαφόρων ηλικιών, για την καλύτερη αξιοποίηση των δεξιοτήτων των διαφόρων γενεών. Οι κοινωνικοί εταίροι, σε όλα τα επίπεδα, πρέπει να εργάζονται στην κατεύθυνση ενός πλαισίου που θα διευκολύνει τον εκσυγχρονισμό της οργάνωσης της εργασίας κατά τρόπο που θα συμβάλλει στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων όλων των ηλικιακών ομάδων και στην παράταση του επαγγελματικού βίου των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας.

4.4. Ειδικά χαρακτηριστικά της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης της Ένωσης

Την πολιτική για την καινοτομία επηρεάζουν και διάφορα άλλα ειδικά χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για παράδειγμα:

- Το μεγάλο μέγεθος του δημόσιου τομέα στις οικονομίες των κρατών μελών καθιστά αναγκαία τη συμμετοχή του στην εκστρατεία προώθησης της καινοτομίας. Ως μείζων χρήστης προϊόντων και υπηρεσιών που παρέχουν οι επιχειρήσεις, ο δημόσιος τομέας βρίσκεται σε θέση ισχύος για να ενθαρρύνει την καινοτομία μεταξύ των επιχειρήσεων.

Οι δημόσιες αρχές, με την ιδιότητά τους να παρέχουν συμβουλευτικές και υποστηρικτές υπηρεσίες και να εφαρμόζουν κανονιστικούς και διοικητικούς κανόνες, έχουν πολλές διασυνδέσεις με καινοτόμες επιχειρήσεις. Η ύπαρξη καλά σχεδιασμένων υπηρεσιών, που λειτουργούν αποτελεσματικά, συμβάλλει στη διαμόρφωση ευνοϊκού κλίματος για την καινοτομία όπως άλλωστε και η έγκαιρη και αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων.

- Οι περισσότεροι ευρωπαίοι ζουν σε αστικά κέντρα. Για να αναζωογονηθούν οι ευρωπαϊκές πόλεις πρέπει να αξιοποιηθούν οι δυνατότητές τους στην παροχή γνώσεων, δεξιοτήτων, εργατικού δυναμικού υψηλής ειδίκευσης και γεωγραφικών συνδέσεων, ώστε να μετατραπούν σε πόλους καινοτομίας. Οι πόλεις που φιλοδοξούν να αναδειχθούν σε κέντρα καινοτομίας πρέπει να γίνουν ελκυστικές όχι μόνο για τις εταιρείες αλλά και για τα προικισμένα με ιδιαίτερες ικανότητες άτομα¹⁹. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να επιφυλάσσεται ευνοϊκή υποδοχή στους νεοερχόμενους που δραστηριοποιούνται στον τομέα της καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένων των αλλοδαπών εργαζομένων που συχνά είναι φορείς νέων ιδεών και νέου επιχειρηματικού πνεύματος. Πρέπει να

¹⁹ *Competing in the Age of Talent: Quality of Place and the New Economy*. R. Florida. Έκθεση που εκπονήθηκε για λογαριασμό του ιδρύματος R.K.Mellon Foundation, Heinz Endowments, and Sustainable Pittsburgh, 2000

προσφέρονται πολλές θέσεις εργασίας: πολλά από τα προικισμένα με ιδιαίτερες ικανότητες άτομα δεν είναι διατεθειμένα να μετακινηθούν σε μία νέα πόλη χωρίς να έχουν κάποια εξασφάλιση ότι θα μπορέσουν να βρουν μία άλλη θέση εργασίας όταν λήξει η πρώτη τους εργασιακή σχέση ή όταν αποφασίσουν να προχωρήσουν σε κάτι καλύτερο. Οι πόλεις, επίσης, πρέπει να προσφέρουν ποικιλία τρόπων ζωής ώστε να προσελκύουν και να διατηρούν το ενδιαφέρον προικισμένων ατόμων που αγαπούν την καινοτομία.

- Η ευρωπαϊκή πολυμορφία συνοδεύεται από διαφορετικές προσδοκίες και στάσεις απέναντι στην καινοτομία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Οι στάσεις αυτές είναι πιθανό να μεταβάλλονται όταν οι καινοτόμες εξελίξεις έχουν κοινωνικό αντίκτυπο. Πρέπει να διασφαλιστεί η πλήρης και πραγματική συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών στη διαδικασία της καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένου και του ευρέος κοινού.

Συνοπτικά, η πρόκληση έγκειται στην ανάπτυξη μίας καθαρά ευρωπαϊκής προσέγγισης στην πολιτική για την καινοτομία, που θα ανοίξει τον δρόμο για μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη.

5. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΕΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Χάρη στα ειδικά προγράμματα για την προώθηση της καινοτομίας που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο των διαδοχικών ερευνητικών προγραμμάτων-πλαίσιων της ΕΕ, σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στη διασύνδεση των εθνικών προγραμμάτων καινοτομίας. Η ευρωπαϊκή δικτύωση των βασικών συντελεστών της διαδικασίας καινοτομίας έχει υλοποιηθεί και παρέχονται υπηρεσίες για την περαιτέρω διεθνική μεταβίβαση τεχνολογίας. Έχει δρομολογηθεί μία διαδικασία αμοιβαίας μάθησης για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής καθώς και η απαιτούμενη συλλογή πληροφοριών και ανάλυση. Οι δραστηριότητες αυτές, που παρουσιάζονται συνοπτικά στο παράρτημα 2, συνεχίζονται στο πλαίσιο του τρέχοντος έκτου προγράμματος πλαισίου (2002-2006).

Το εν λόγω πρόγραμμα προχωρά λίγο πιο πέρα από τα προηγούμενα ερευνητικά προγράμματα-πλαίσια μέσω της άμεσης ανάθεσης στους δικαιούχους των ερευνητικών χρηματοδοτήσεων της ευθύνης για την παραγωγή καινοτομίας από τις δραστηριότητές τους που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Η υποχρέωση αυτή ισχύει ιδίως για τα ολοκληρωμένα σχέδια και τις ερευνητικές εργασίες που αποσκοπούν στην προώθηση των τεχνολογικών ικανοτήτων των ΜΜΕ.

Η σημαντική πρόοδος που σημειώθηκε στη διαχείριση της σχέσης μεταξύ έρευνας και καινοτομίας και στην ενσωμάτωση της προώθησης της καινοτομίας στην ερευνητική πολιτική της ΕΕ, πρέπει να συμπληρωθεί με την εξέταση και άλλων στρατηγικών διασυνδέσεων, σε επίπεδο ΕΕ, που είναι σημαντικές για το κλίμα καινοτομίας στις επιχειρήσεις.

Στην ανακοίνωση της Επιτροπής 2000 για την *Καινοτομία στο πλαίσιο της οικονομίας της γνώσης*²⁰ επισημαίνονται πέντε προτεραιότητες για την ενθάρρυνση της ανάληψης ενεργειών σε επίπεδο κρατών μελών και ΕΕ για την προώθηση της

καινοτομίας. : (1) Συνοχή των πολιτικών για την καινοτομία, (2) Ένα κανονιστικό πλαίσιο που να συμβάλλει στην καινοτομία (3) Ενθάρρυνση της δημιουργίας και ανάπτυξης καινοτόμων επιχειρήσεων, (4) Βελτίωση των βασικών διασυνδέσεων στο σύστημα καινοτομίας, and (5) Μια κοινωνία ανοιχτή στην καινοτομία. Στην έκθεση *Innovation policy in Europe, 2002*²¹, δημοσιεύεται απολογισμός της συνέχειας που έδωσαν στην εν λόγω ανακοίνωση τα κράτη μέλη.

Οι εν λόγω προτεραιότητες εξακολουθούν να ισχύουν και σήμερα. Από όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω προκύπτει, ωστόσο, ότι θα πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για την προαγωγή της καινοτομίας. Θα πρέπει να συνεκτιμηθεί η μεγάλη έκταση του φαινομένου της καινοτομίας, η ποικιλομορφία δημόσιων πολιτικών που επηρεάζουν ή ενδέχεται να επηρεάσουν τις επιδόσεις στον τομέα της καινοτομίας και η ειδική φύση του ευρωπαϊκού πλαισίου.

Τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ πρέπει να αναλάβουν δράση. Τα κύρια στοιχεία ενός συντονισμένου πλαισίου είναι τα εξής:

- Τα κράτη μέλη πρέπει να δομήσουν και να ενισχύσουν τις εθνικές στρατηγικές τους σε θέματα καινοτομίας, υιοθετώντας μία προσέγγιση που θα διασφαλίζει τη ύπαρξη επαρκούς συντονισμού μεταξύ όλων των υπουργείων που είναι αρμόδια για τομείς που επηρεάζουν τις συνθήκες καινοτομίας. Ο συντονισμός πρέπει να γίνεται σε υψηλό πολιτικό επίπεδο ώστε να διασφαλίζεται η μέγιστη δυνατή δέσμευση των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και θα απαιτηθεί διοικητική στήριξη που θα παρέχεται από μια κεντρική "ευέλικτη" δομή.

Στη Φινλανδία, για παράδειγμα, το Συμβούλιο επιστημονικής και τεχνολογικής πολιτικής είναι αρμόδιο για την στρατηγική ανάπτυξη και το συντονισμό της ερευνητικής και τεχνολογικής πολιτικής καθώς και για ολόκληρο το εθνικό σύστημα καινοτομίας. Στο εν λόγω Συμβούλιο συμμετέχουν, υπό την προεδρία του Πρωθυπουργού, επτά υπουργοί και δέκα εκπρόσωποι των συντελεστών καινοτομίας. Ένα άλλο παράδειγμα "Συμβουλίου Καινοτομίας" εφαρμόζεται στην Πορτογαλία όπου η κυβέρνηση ίδρυσε το PROINOV, το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα για την Καινοτομία, με μία συντονιστική δομή στην οποία συμμετέχουν πέντε υπουργεία που ασχολούνται με πολιτικές που συνδέονται με την καινοτομία, υπό την προεδρία του Πρωθυπουργού

- Η συστημική χάραξη πολιτικής αποτελεί, επίσης, την κύρια πρόκληση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το 2002 στο πλαίσιο του Συμβουλίου της ΕΕ, τα πρώην Συμβούλια Εσωτερικής Αγοράς, Βιομηχανίας και Έρευνας συγχωνεύτηκαν σε ένα νέο σχήμα, το επονομαζόμενο Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας. Αυτή η σημαντική εξέλιξη προσφέρει νέες δυνατότητες, που πρέπει να διερευνηθούν και αξιοποιηθούν πλήρως, για την καλύτερη ολοκλήρωση της πολιτικής για την έρευνα, την καινοτομία και τον ανταγωνισμό. Στο πλαίσιο της Επιτροπής διεξάγονται τακτικές συνεδριάσεις της ομάδας των Επιτρόπων που είναι αρμόδιοι για την Έρευνα, την Ανταγωνιστικότητα, την Απασχόληση και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, και κατά τον τρόπο αυτό ανοίγονται νέοι ορίζοντες για τη διαμόρφωση μίας συστημικής βάσης σχεδιασμού της πολιτικής για την καινοτομία.

²¹

Innovation papers No 29, European Commission, 2003

- Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίσουν από κοινού την ύπαρξη κατάλληλων μηχανισμών "οριζόντιου" συντονισμού που να επιτρέπουν τον συντονισμό των πολιτικών σε κοινοτικό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Τα κράτη μέλη πρέπει να διατηρήσουν το δικαίωμα διαμόρφωσης οικείου εθνικού συστήματος καινοτομίας. Ωστόσο, πρέπει να προβλεφθεί ένα κοινό πλαίσιο που θα διασφαλίζει τον συνολικό συντονισμό και τη συνοχή ώστε τα εθνικά συστήματα να αξιοποιούν στο έπακρο την ευρωπαϊκή διάσταση. Η δομή αυτή πρέπει επίσης να συμβάλει στη μείωση της διασποράς της καινοτομίας στην Ένωση, και στη διευρυμένη Ευρώπη, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη σημαντική βελτίωση των επιδόσεων της Ένωσης συνολικά.
- Οι προσπάθειες των κρατών μελών πρέπει να υποστηριχτούν μέσω της βελτίωσης των γνώσεων για την καινοτομία, τα συστήματα καινοτομίας και τις επιδόσεις στον τομέα της καινοτομίας, μέσω της βελτίωσης των στατιστικών για την καινοτομία και μέσω της ανάλυσης. Για παράδειγμα, κατά τη συλλογή στοιχείων και κατά την ανάλυση θα πρέπει να συνεκτιμώνται οι διαφορετικοί δρόμοι που ακολουθούνται έως την καινοτομία και η σημασία της διάδοσης. Τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάσουν τη δυνατότητα καθορισμού στόχων για ορισμένους δείκτες με απώτερο σκοπό τον καθορισμό ειδικών εθνικών στόχων.

Οι εθνικές στατιστικές υπηρεσίες πρέπει να ενθαρρυνθούν στην προσπάθειά τους να συλλέγουν και παρέχουν συγκρίσιμα στατιστικά στοιχεία στον τομέα της καινοτομίας. Η Επιτροπή θα αυξήσει τη συνοχή των διαφόρων διαδικασιών συγκριτικής αξιολόγησης που βρίσκονται σε εξέλιξη και οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο αρμοδιότητας του Συμβουλίου για την Ανταγωνιστικότητα (ευρωπαϊκός πίνακας αποτελεσμάτων στον τομέα της καινοτομίας, πίνακας αποτελεσμάτων επιχειρήσεων και βασικά επιστημονικά και τεχνολογικά αριθμητικά στοιχεία). Οι βελτιωμένες στατιστικές για την καινοτομία πρέπει να συνάδουν με τα διεθνή πρότυπα ούτως ώστε να καθιστούν δυνατή τη διεξαγωγή ουσιαστικών συγκρίσεων με άλλους μείζονες διεθνείς οικονομικούς τομείς.

Οι εν λόγω εργασίες πρέπει να επιτρέψουν την καλύτερη κατανόηση των βασικών παραγόντων που επηρεάζουν τις επιδόσεις των εθνικών συστημάτων καινοτομίας στην Ευρώπη και την επισήμανση των μέτρων εκείνων που έχουν σημαντικό αποτέλεσμα μόχλευσης στους παράγοντες αυτούς και που μπορούν να εφαρμοστούν με τον ενδεδειγμένο τρόπο σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το πλαίσιο αυτό πρέπει να υποστηριχθεί από μία σειρά υποστηρικτικά μέτρα:

- Πρέπει να ενισχυθούν οι υπάρχουσες διαδικασίες που επιτρέπουν στα κράτη μέλη να αντλούν διδάγματα το ένα από την εμπειρία του άλλου σε θέματα ανάπτυξης και εφαρμογής της πολιτικής για την καινοτομία. Θα διαμορφωθεί ένα βελτιωμένο πλαίσιο για τη διαδικασία αμοιβαίας μάθησης με βάση το υπάρχον ευρωπαϊκό Φόρουμ συγκριτικής αξιολόγησης των επιδόσεων και ανταλλαγής ορθών πρακτικών σε θέματα πολιτικής για την καινοτομία²², και

²²

Το πλαίσιο αυτό, *Διάγραμμα τάσεων καινοτομίας στην Ευρώπη* περιλαμβάνει τη συλλογή, επικαιροποίηση, ανάλυση και διάδοση των πολιτικών για την καινοτομία και των επιδόσεων στον

την ομάδα ανωτέρων υπαλλήλων των κρατών μελών και των συνδεδεμένων κρατών που επικουρούν την Επιτροπή στις εν λόγω δραστηριότητες

- Στο πλαίσιο της αμοιβαίας διαδικασίας μάθησης, θα δρομολογηθεί μία πιλοτική πρωτοβουλία για την διευκόλυνση της ομαλής σύγκλισης προς την αριστεία κατά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων, συστημάτων και εξειδικευμένων φορέων στήριξης για την προώθηση της καινοτομίας.

Η πιλοτική πρωτοβουλία θα προσφέρει στήριξη για τη διεξαγωγή ανεξάρτητων αξιολογήσεων, σε εθελοντική βάση, παρόμοιων προγραμμάτων, συστημάτων και φορέων με σκοπό την επισήμανση των πλέον σημαντικών μεθοδολογιών για την προώθηση της καινοτομίας μεταξύ των πολλών μέτρων με δημόσια στήριξη που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη.

- Θα περιλαμβάνεται επίσης η δημιουργία μίας πλατφόρμας ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών που θα εστιάζεται συγκεκριμένα στον καινοτόμο χαρακτήρα των υποψήφιων χωρών, για να τους παρέχει στήριξη στην ταχεία ανάπτυξη των οικείων πλαισίων για την καινοτομία.

6. ΝΕΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Για να συμπληρωθεί το συνολικό αυτό πλαίσιο, πρέπει να εξεταστούν διάφορες νέες κατευθύνσεις που ενδέχεται να συμβάλλουν στη βελτίωση των επιδόσεων σε θέματα καινοτομίας.

6.1. Διασύνδεση με άλλους τομείς δράσης με σκοπό τη βελτίωση του περιβάλλοντος για τις καινοτόμες επιχειρήσεις

Τα μέσα για τη συνεκτίμηση των επιταγών της καινοτομίας σε άλλες κοινοτικές πολιτικές θα εξεταστούν περαιτέρω. Η αξιοποίηση της ανάλυσης για την καλύτερη κατανόηση της διασύνδεσης, για παράδειγμα, με τον ανταγωνισμό, το εμπόριο, την απασχόληση, τις περιφερειακές και περιβαλλοντικές πολιτικές, στόχο έχει τη συστηματική εξέταση και συνεκτίμηση του ενδεχόμενου αντίκτυπου στις επιδόσεις σε θέματα καινοτομίας της Ευρώπης των νομοθετικών πρωτοβουλιών και των πρωτοβουλιών σε θέματα πολιτικής.

Είναι απαραίτητη η ευαισθητοποίηση και κατανόηση των σχέσεων που υπάρχουν στις διάφορες διασυνδέσεις πολιτικών. Παραδείγματα της πολυμορφίας θεμάτων που πρέπει να εξεταστούν είναι:

- Η σημασία της πολιτικής ανταγωνισμού είναι προφανής εφόσον ο ανταγωνισμός αποτελεί έναν από τους βασικούς μοχλούς καινοτομίας. Υπό το πρίσμα της πολιτικής για την καινοτομία πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ των διαφόρων μορφών που μπορεί να λάβει ο ανταγωνισμός. Για παράδειγμα, καινοτόμα προϊόντα είναι περισσότερο πιθανό να προέλθουν από εκεί όπου υπάρχει ζήτηση εξεζητημένων προϊόντων από την πλευρά των καταναλωτών παρά μόνον από τον ανταγωνισμό στις τιμές. Πρέπει να αναγνωριστεί ο

τομέα της καινοτομίας σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο. Συστατικό στοιχείο του αποτελεί ο ετήσιος ευρωπαϊκός πίνακας αποτελεσμάτων καινοτομίας)

αντίκτυπος που έχει ο ανταγωνισμός και η συνεργασία στην καινοτομία. Αποτελεσματικά καινοτόμες είναι συχνά οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε δίκτυα με άλλους οργανισμούς. Η διασύνδεση μεταξύ πολιτικής ανταγωνισμού και καινοτομίας πρέπει να στοχεύει στην ενθάρρυνση της ροής νέων γνώσεων και πρέπει να συνεκτιμάται ότι ορισμένες συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων μπορούν να γίνονται κατ'αρχάς προς το συμφέρον της προώθησης της καινοτομίας και τελικά να οδηγούν σε μεγαλύτερο ανταγωνισμό²³.

- Μία άλλη βασική διασύνδεση υπάρχει με την πολιτική για την εσωτερική αγορά: μια ομαλά λειτουργούσα εσωτερική αγορά, χωρίς φραγμούς στο διασυνοριακό εμπόριο, ενθαρρύνει τον ανταγωνισμό σε αγαθά, υπηρεσίες και κεφάλαια καθώς και την κινητικότητα. Ο αυξημένος ανταγωνισμός προάγει με τη σειρά του την καινοτομία σε όλες τις εκφάνσεις, στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα, όσον αφορά πτυχές τόσο διαφορετικές όσο η διαφήμιση, η βιομηχανική οργάνωση και διαχείριση, η κατάρτιση, οι υπηρεσίες των καταναλωτών κλπ.
- Η περιφερειακή πολιτική αποτελεί μία σημαντική οδό για την ενθάρρυνση της καινοτομίας. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης συμβάλλει στην καινοτομία μέσω της χρηματοδότησης πολλών καινοτόμων δραστηριοτήτων ή σχεδίων που έμμεσα στηρίζουν καινοτόμες δραστηριότητες. Η ενίσχυση της περιφερειακής διάστασης της πολιτικής για την καινοτομία εξετάζεται περαιτέρω στο κεφάλαιο 6.4.
- Η ανάπτυξη καινοτόμου επιχειρηματικού πνεύματος και ανταγωνιστικών εθνών εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τις φορολογικές πολιτικές που διαμορφώνουν ευνοϊκό κλίμα για τις επενδύσεις, την καινοτομία, την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και την απασχόληση. Οι φορολογικές πολιτικές που συμβάλλουν στην επίτευξη αυτών των στόχων πρέπει να εξεταστούν και εφόσον κρίνεται σκόπιμο να αντιγραφούν.
- Οι επιχειρήσεις μπορούν να ενθαρρύνονται να καινοτομούν μέσω της παροχής, σύμφωνα με τους κανόνες του ανταγωνισμού, φορολογικών ελαφρύνσεων για τις δαπάνες που πραγματοποιούν για την καινοτομία. Σε σύγκριση με την άμεση χρηματοπιστωτική στήριξη στην καινοτομία, το κυριότερο χαρακτηριστικό των φορολογικών κινήτρων είναι ότι εκείνος που αποφασίζει για το ποιοι επιχειρηματικοί τομείς και γεωγραφικές περιοχές θα ευεργετηθούν είναι οι δυνάμεις της αγοράς, εφόσον οι ίδιες οι επιχειρήσεις είναι εκείνες που επιλέγουν να προβούν στις συγκεκριμένες δαπάνες που ενδείκνυνται για τις φορολογικές ελαφρύνσεις. Η άμεση χρηματοπιστωτική στήριξη, από την άλλη πλευρά, ενδείκνυται περισσότερο στην περίπτωση που οι δημόσιες αρχές αποβλέπουν σε ειδικούς τομείς ή στόχους. Συχνά χρησιμοποιούνται και οι δύο μέθοδοι, και η συγκεκριμένη αναλογία εξαρτάται από τους στόχους, τις υπάρχουσες προϋποθέσεις και τη βιομηχανική διάρθρωση της χώρας.
- Μέχρι στιγμής, οι φορολογικές πολιτικές για τη στήριξη της καινοτομίας επικεντρώνονται κυρίως στις φορολογικές ελαφρύνσεις για τις δαπάνες που

²³

Βλέπε, για παράδειγμα, τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2659/2000 περί ευεργετήματος απαλλαγής ανά κατηγορία στις συμφωνίες E&A (ΕΕ L304 5.12.2000, σ.7) και τις κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 της συνθήκης ΕΚ στις συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας (ΕΕ C3 6.1.2001, σ.3)

πραγματοποιούνται για την E&A. Η Ισπανία αποτελεί μία ενδιαφέρουσα εξαίρεση, όπου τα φορολογικά κίνητρα ισχύουν όχι μόνο για την E&A αλλά και για τις δαπάνες για την τεχνολογική καινοτομία. Στις Κάτω Χώρες στόχος είναι οι ανθρώπινοι πόροι για την E&A, μέσω φορολογικών ελαφρύνσεων στη μισθοδοσία του προσωπικού E&A.

Μπορούν να διερευνηθούν περαιτέρω οι δυνατότητες χρησιμοποίησης φορολογικών πολιτικών για την προώθηση των συστατικών στοιχείων των εθνικών συστημάτων καινοτομίας επιπλέον της E&D. Για να σχεδιαστεί ένα σύστημα φορολογικών κινήτρων, προσιτό από άποψη κόστους, είναι σκόπιμο να επισημανθούν τα βασικά συστατικά στοιχεία που πρέπει να τύχουν στήριξης και να προσδιοριστούν με ακριβείς και λειτουργικούς όρους. Επιπλέον, απαιτούνται περισσότερες πληροφορίες για την αποτελεσματικότητα των φορολογικών μέτρων, που θα επιτρέψουν στα κράτη μέλη να προσαρμόσουν ανάλογα τα οικεία μέτρα, μεγιστοποιώντας τα αναμενόμενα οφέλη έναντι του κόστους σε όρους απολεσθέντων φορολογικών εσόδων.

- Όταν μία φορολογική ελάφρυνση δίνεται επιλεκτικά πρόκειται φυσικά για κρατική ενίσχυση, και μία από τις υποχρεώσεις στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής για τον ανταγωνισμό είναι η παρακολούθηση των κρατικών ενισχύσεων, εφόσον η συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας απαγορεύει την χορήγηση ενισχύσεων που στρεβλώνουν τον ενδοκοινοτικό ανταγωνισμό. Ωστόσο, μπορεί να επιτραπεί η χορήγηση ενίσχυσης στην περίπτωση που επιδιώκονται στόχοι κοινού συμφέροντος χωρίς να στρεβλώνεται ο ανταγωνισμός σε βαθμό που να αντιβαίνει προς το συγκεκριμένο συμφέρον. Σ' αυτή τη βάση η Επιτροπή εξέδωσε κατευθυντήριες γραμμές που επιτρέπουν την εφαρμογή προγραμμάτων κρατικών ενισχύσεων σε τομείς που περιλαμβάνουν τη στήριξη της έρευνας και ανάπτυξης και την παροχή επιχειρηματικών κεφαλαίων καθώς και κανονισμούς περί ευεργετήματος απαλλαγής ανά κατηγορία που επιτρέπουν τη χορήγηση ενισχύσεων για τις ΜΜΕ, την απασχόληση και την κατάρτιση.

Η κρατική ενίσχυση αποτελεί ένα παράδειγμα τομέα πολιτικής για τον ανταγωνισμό στον οποίο τα κράτη μέλη και η Επιτροπή πρέπει να επαγρυπνούν ώστε το πεδίο των μέτρων που τυγχάνει στήριξης για λόγους καινοτομίας να μην αντιβαίνει στο ανοικτό ανταγωνιστικό περιβάλλον που παρακινεί τις επιχειρήσεις να καινοτομούν.

- Η ακαμψία της αγοράς εργασίας εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό φραγμό στην καινοτομία στην Ευρώπη, καθιστώντας την πολιτική για την απασχόληση άλλον έναν τομέα που επηρεάζει καίρια την ικανότητα καινοτομίας. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη επιδείξει δημιουργικότητα και επιτυχή αποτελέσματα στην σύνδεση της καινοτομίας με τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η οργανωτική καινοτομία και η καινοτομία στο χώρο εργασίας, που αποσκοπούν στη δημιουργία "θέσεων εργασίας εμπιστοσύνης και υψηλών επιδόσεων"²⁴ ως μέσο για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των ωφελειών των νέων τεχνολογιών σε επίπεδο παραγωγικότητας, προϋποθέτουν τη διεξαγωγή

²⁴

Για παράδειγμα, οργανώνοντας το εργατικό δυναμικό σε αυτοδιοικούμενες, αυτόνομες ομάδες εργασίας.

διαλόγου σε επίπεδο βιομηχανίας που θα βασίζεται στις υπάρχουσες ορθές πρακτικές ή στην ανάπτυξη νέων μεθόδων. Η εύρυθμη λειτουργία των αγορών εργασίας πρέπει να παρέχει επαρκή κίνητρα και ευελιξία στις επιχειρήσεις και στους υπαλλήλους ώστε να αξιοποιούν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις ευκαιρίες για καινοτομία.

- Η βελτίωση της επαγγελματικής και γεωγραφικής κινητικότητας συμβάλλει στη μεγαλύτερη ευελιξία της αγοράς εργασίας. Το πρόγραμμα δράσης της Επιτροπής για τις δεξιότητες και την κινητικότητα²⁵ και η μεταρρύθμιση του συστήματος EURES για την ανταλλαγή σε επίπεδο ΕΕ πληροφοριών για τις προσφορές θέσεων εργασίας²⁶ σκοπεύουν να καταστήσουν πιο προσπελάσιμες τις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα ελλείψεων δεξιοτήτων.
- Η ικανότητα των Ηνωμένων Πολιτειών να προσελκύει εξαιρετικά ικανούς φοιτητές και ερευνητές έχει άμεσο και θετικό αντίκτυπο στο καινοτόμο δυναμικό που διαθέτει. Η πνευματική αφαίμαξη που υφίσταται η Ευρώπη μπορεί να έχει αρνητική επίδραση στην ικανότητά της να καινοτομεί. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, με το στόχο που έθεσε να γίνει το εκπαιδευτικό και επιμορφωτικό σύστημα της Ευρώπης παγκόσμιο ποιοτικό σημείο αναφοράς έως το 2010, επιδιώκει, μεταξύ άλλων, την αντιμετώπιση και αυτού του προβλήματος²⁷.
- Η Ευρώπη θεωρείται ότι έχει το παγκόσμιο προβάδισμα σε θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής. Η εκπλήρωση των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων της απαιτεί τεράστιες προσπάθειες σε θέματα καινοτομίας. Η πρόκληση της βιώσιμης ανάπτυξης δεν δημιουργεί μόνο νέες πιέσεις στον τομέα της καινοτομίας αλλά και νέες αγορές προϊόντων και μεθόδων. Έχουν εισαχθεί ενεργητικές και καινοτόμες περιβαλλοντικές πολιτικές σε εθνικό επίπεδο (που οδήγησαν, για παράδειγμα, στη δυναμική ανάπτυξη βιομηχανιών αιολικής ενέργειας στην Ισπανία και στην Γερμανία). Καθώς οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις αναλαμβάνουν όλο και περισσότερο την περιβαλλοντική ευθύνη των δραστηριοτήτων τους, η ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική μετακινείται σταδιακά από το σχήμα "έκδοση εντολών και έλεγχος της εφαρμογής τους" προς μία προσέγγιση που δίνει μεγαλύτερη ελευθερία σε όσους δραστηριοποιούνται στην καινοτομία (για παράδειγμα, η "ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων"²⁸).
- Η χρησιμοποίηση ανοικτών προτύπων σε διάφορους επιχειρηματικούς τομείς μειώνει το κόστος, απλουστεύει τις διαδικασίες και αποτελεί βασικό παράγοντα διάδοσης τεχνικών, διοικητικών και οργανωτικών καινοτομιών σε τομείς όπως η ανάπτυξη προϊόντων, η μεταποίηση, η εμπορία κλπ. Η

²⁵ COM(2002)72

²⁶ Απόφαση της Επιτροπής 2002/8/EK της 23 Δεκεμβρίου 2002 (ΕΕ L5/16, 10.1. 2003)

²⁷ Η πρόταση της Επιτροπής για ένα πρόγραμμα "Erasmus World" (COM(2002) 401) αποτελεί ένα βήμα στην προσπάθεια να γίνει η Ευρώπη πόλος έλξης φοιτητών και ερευνητών. Το ίδιο ισχύει και για τα μέτρα που περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο "Ανθρώπινοι πόροι και κινητικότητα" του έκτου προγράμματος πλαισίου ΕΤΑ, συμπεριλαμβανομένης της στήριξης για την επαγγελματική επανένταξη Ευρωπαίων υψηλής ειδίκευσης που επιστρέφουν στην Ευρώπη μετά από παραμονή για επαγγελματικούς λόγους στο εξωτερικό.

²⁸ COM (2001) 68

καινοτομία μπορεί να υποστηρίζεται από πρότυπα που δεν είναι καθιερωμένα αλλά βασίζονται στις επιδόσεις, για παράδειγμα στον περιβαλλοντικό τομέα. Πρέπει να ενισχυθεί η διασύνδεση με την πολιτική τυποποίησης προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι μελλοντικές προκλήσεις, όπως είναι η διάδοση των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών σε παραδοσιακούς βιομηχανικούς τομείς.

- Ο στόχος της καθιέρωσης ενός απλού, αξιόπιστου και οικονομικά προσιτού κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας αποδείχθηκε εξαιρετικά δυσχερές, αλλά πρόσφατα επιτεύχθηκε πρόοδος μέσω της κοινής πολιτικής προσέγγισης που υιοθέτησε το Συμβούλιο όσον αφορά τα βασικά στοιχεία του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Τα πλεονεκτήματα είναι προφανή: ετήσια εξοικονόμηση από την επεξεργασία και διαχείριση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που υπολογίζεται σε μισό δισεκατομμύριο ευρώ περίπου, καθώς και χαμηλότερο κόστος των δικαστικών προσφυγών και ευκολότερη επιβολή των σχετικών κανόνων²⁹.
- Σε επίπεδο ΕΕ ο νέος σχηματισμός του Συμβουλίου για την Ανταγωνιστικότητα και η ομάδα των Επιτρόπων για την Ανταγωνιστικότητα, την Απασχόληση και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη συμβάλλουν στη χάραξη πολιτικών για την καινοτομία που βασίζονται σε συστημικές αρχές. Οι εξελίξεις αυτές πρέπει να ενισχυθούν μέσω της βαθύτερης κατανόησης των επιλογών πολιτικής σε θέματα διαδικασιών και επιδόσεων στην καινοτομία, και μέσω μηχανισμών που θα συνεκτιμούν τα θέματα καινοτομίας χωρίς να καθιστούν περισσότερο πολύπλοκη τη διαδικασία ανάπτυξης πολιτικής.

6.2. Ενίσχυση του δυναμισμού της αγοράς μέσω της παροχής κινήτρων και αξιοποίηση της έννοιας των "πρωτοπόρων" αγορών

Η δημιουργία νέων αγορών και η αποδοχή νέων προϊόντων από τους καταναλωτές έχουν ύψιστη σημασία για την καινοτομία. Ο αντίκτυπος της αγοράς στην καινοτομία θα αυξάνεται διαρκώς και η πλειονότητα των διευθυντικών στελεχών ευελπιστούν ότι οι αγορές θα αποδέχονται ευκολότερα την εισαγωγή νέων προϊόντων.

Στο πλαίσιο αυτό θεωρείται επιτακτική η βαθύτερη κατανόηση της σημασίας της δυναμικής της αγοράς για την καινοτομία καθώς και της όλο και σημαντικότερης έννοιας των "πρωτοπόρων" αγορών³⁰.

Συμβαίνει συχνά η χώρα που αναπτύσσει μία νέα τεχνολογία να μην είναι αυτή που την υιοθετεί πρώτη. Οι εθνικές αγορές διαφέρουν ως προς το βαθμό αποδοχής μίας δεδομένης καινοτομίας. Η διάρθρωση τιμών και κόστους μίας εθνικής αγοράς μπορεί να ενθαρρύνει ορισμένα είδη καινοτομίας. Για παράδειγμα, οι τεχνολογίες αυτοματοποίησης αναπτύσσονται ταχύτερα στις χώρες με σχετικά υψηλό κόστος εργασίας και οι καινοτομίες εξοικονόμησης ενέργειας σε χώρες με υψηλό κόστος ενέργειας.

²⁹

COM (2003) 5

³⁰

Βλέπε για παράδειγμα, *Lead Markets. Country-Specific Success Factors of the Global Diffusion of Innovations*, Marian Beise, ZEW Economic Studies, Vol. 14, Heidelberg/New York, 2001

Άλλοι παράγοντες μπορούν, επίσης, να συμβάλουν στη δημιουργία πλεονεκτημάτων στη διάρθρωση της αγοράς όπως κανονισμοί ή κανόνες ευθύνης έναντι τρίτων.

Η κατανόηση των λόγων για τους οποίους ορισμένες εθνικές αγορές στην Ευρώπη αναδεικνύονται σε "πρωτοπόρες" αγορές, προσφέροντας κατά τον τρόπο αυτό ευκαιρίες σε όσους ασχολούνται με την καινοτομία στα κράτη μέλη, είναι θεμελιώδης και συμβάλλει στην διαχείριση της ευρωπαϊκής πολυμορφίας. Οι βασικοί παράγοντες που οδηγούν ορισμένες εθνικές αγορές να έχουν το προβάδισμα είναι:

- Βρίσκονται στην εμπροσθοφυλακή μίας παγκόσμιας τάσης (σε επίπεδο διάρθρωσης των εισοδημάτων, δημογραφικής εξέλιξης, κανονισμών, κανόνων ευθύνης, προτύπων κλπ).
- Επιδεικνύουν ιδιαίτερη ευρύτητα πνεύματος και επομένως έχουν πιθανότητες να υλοποιούν διεθνείς τάσεις.

Η ευρωπαϊκή πολυμορφία, όπως εκδηλώνεται με τις διαφορετικές καταναλωτικές προτιμήσεις για παράδειγμα, σε συνδυασμό με το μέγεθος της εσωτερικής αγοράς, προσφέρουν ένα μοναδικό συνδυασμό στις επιχειρήσεις για την εισαγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών. Προτείνεται η περαιτέρω διερεύνηση των παραμέτρων που επηρεάζουν τη διαμόρφωση "πρωτοπόρων" αγορών, συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης από κοινού με τους εκπροσώπους της βιομηχανίας, των δυνατοτήτων για ειδικούς βιομηχανικούς τομείς προκειμένου να ωφεληθούν από τις ευρωπαϊκές "πρωτοπόρες" αγορές στην κατεύθυνση της ισχυρότερης παρουσίας στη διεθνή αγορά.

6.3. Προαγωγή της καινοτομίας στον δημόσιο τομέα

Τα διοικητικά στελέχη του δημόσιου τομέα αναγνωρίζουν τη σημασία της καινοτομίας, αλλά η συμβολή τους στη βελτίωση του περιβάλλοντος της καινοτομίας εμποδίζεται από την περιορισμένη γνώση των φλεγόντων ζητημάτων και των διασυνδεδεμένων παραγόντων που επηρεάζουν τις επιδόσεις των επιχειρήσεων στον τομέα της καινοτομίας.

Επιπλέον, επειδή πολλοί "παραδοσιακοί" τομείς πολιτικής επηρεάζουν το κλίμα που διαμορφώνει την καινοτόμο συμπεριφορά των επιχειρήσεων, οι δημόσιες διοικήσεις θα είναι συχνά υποχρεωμένες να διευθετούν θέματα αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων. Για το λόγο αυτό πρέπει να κατανοήσουν σε βάθος τη διαδικασία της καινοτομίας και τους πολιτικούς συμβιβασμούς που θα κληθούν να κάνουν.

Ο δημόσιος τομέας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Μπορεί να αποτελέσει πηγή καινοτομίας, και είναι σίγουρα σημαντικός καταναλωτής καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών. Η εφαρμογή αποτελεσματικών, ανοικτών και ανταγωνιστικών διαδικασιών ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων μπορούν να αποτελέσουν ισχυρό μέσο για την προώθηση της καινοτομίας. Ο δημόσιος τομέας, προκειμένου να αναπτύξει τον ρόλο του ως πηγή καινοτομίας πρέπει να προωθήσει νέους τύπους υπηρεσιών και τη χρήση της ηλεκτρονικής δημόσιας διοίκησης, ηλεκτρονικής υγείας, ηλεκτρονικής εκπαίδευσης, κλπ.³¹

³¹ Βλέπε το πρόγραμμα δράσης *eEurope 2005*: COM(2002) 263

6.4. Ενίσχυση της περιφερειακής διάστασης της πολιτικής για την καινοτομία

Όλο και συχνότερα τα μέτρα που αποβλέπουν στη βελτίωση του κλίματος καινοτομίας για τις επιχειρήσεις σχεδιάζονται και εφαρμόζονται σε περιφερειακό επίπεδο προκειμένου να συνεκτιμώνται τα ειδικά ισχυρά σημεία, οι αδυναμίες και οι προσδοκίες των περιφερειών. Η τάση αυτή ενέχει τον κίνδυνο οι περιφέρειες να σχεδιάζουν και εφαρμόζουν τις στρατηγικές τους απομονωμένες, χωρίς να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν την εμπειρία των άλλων και τις ευκαιρίες να ωφεληθούν από διαπεριφερειακά και διεθνικά δίκτυα.

Οι περιφερειακές αρχές πρέπει να ευαισθητοποιηθούν ως προς την αυξανόμενη σημασία των περιφερειακών πολιτικών για την προώθηση της καινοτομίας. Κατά τον σχεδιασμό και εφαρμογή περιφερειακών πολιτικών για την καινοτομία, οι περιφερειακές αρχές πρέπει να συνεκτιμούν απολύτως την ιδιαιτερότητα και τα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της περιφέρειας. Πρέπει να διδάσκονται από την εμπειρία των άλλων αλλά να αποφεύγουν τη στείρα μίμηση – πρέπει ο καθένας να ανοίγει το δικό του δρόμο για τη βελτίωση της ικανότητάς του να καινοτομεί ανάλογα με τις ειδικές συνθήκες που αντιμετωπίζει.

Όταν συνυπάρχουν ορισμένοι παράγοντες όπως υποδομές, διαθεσιμότητα δεξιοτήτων και εμπειρογνομosύνης, ερευνητικά και τεχνολογικά κέντρα, και επιχειρήσεις με καινοτόμο δυναμικό, η ανάπτυξη ομάδων επιχειρήσεων (clusters) αριστείας, έχει ύψιστη σημασία για τις επιδόσεις στον τομέα της καινοτομίας. Οσάκις υπάρχουν αυτές οι προϋποθέσεις πρέπει να ενθαρρύνονται οι δυνατότητες στον τομέα της καινοτομίας προκειμένου να αναπτύσσεται και δημιουργείται ανταγωνιστικότητα σε διεθνές επίπεδο.

Οι ιταλικές «βιομηχανικές περιφέρειες» απεικονίζουν τον τρόπο με τον οποίο οι περιφέρειες που ειδικεύονται σε ειδικούς τομείς στους οποίους επικρατούν οι μικρές επιχειρήσεις είναι σε θέση να αναπτύσσονται γρήγορα και να παίρνουν το προβάδισμα στον τομέα τους³². Οι βιομηχανικές περιφέρειες χαρακτηρίζονται από υψηλή παραγωγικότητα και εξειδίκευση σε συμπληρωματικές φάσεις της παραγωγής, βασιζόμενες στην παρουσία υπεργολάβων και προμηθευτών, και από έντονο μεταξύ τους ανταγωνισμό. Η σώρευση τεχνογνωσίας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για την βιώσιμη ανταγωνιστικότητα αυτών των ομάδων επιχειρήσεων.

Ένα πολύ γνωστό παράδειγμα αποτελεί η περιφέρεια Prato κοντά στην Φλωρεντία, που κατέχει ηγετική θέση σε διεθνές επίπεδο στην παραγωγή νήματος πλέξης, καθώς και υφάσματα για την βιομηχανία ρουχισμού, επιπλώσεων και άλλες βιομηχανίες. Η επιτυχία αυτή συμπληρώνεται από την κατασκευή υφαντουργικού εξοπλισμού, που προορίζεται σε μεγάλο βαθμό για εξαγωγή.

Οι ιταλικές “βιομηχανικές περιφέρειες” αποδεικνύουν σε ποιο βαθμό μπορεί να επιτευχθεί παγκόσμια πρωτοπορία χάρη στη στενή διεπαφή και σε τομεακά μοντέλα που συνδυάζουν τη συνεργασία με τον ανταγωνισμό (συν-αγωνισμός) μεταξύ MME, και χάρη σε ένα είδος δημιουργικότητας που απορροφά τα αποτελέσματα της E&A χωρίς να εξαρτάται αποκλειστικά από αυτά.

³²

Βλέπε, για παράδειγμα, *Les districts italiens. Un modèle de développement local exemplaire*, F. Vidal, Futuribles no. 256, Σεπτέμβριος 2000

Τα κέντρα κατάρτισης, επίσης, είναι σημαντικά για τις δυνατότητες που έχουν να λειτουργούν ως "πυρήνες" δημιουργίας ομάδων επιχειρήσεων (clusters), βασιζόμενα στις εταιρείες-τεχνοβλαστούς της ακαδημαϊκής έρευνας και δημιουργώντας "εστίες" καινοτομίας.

Η Επιτροπή θα υποστηρίζει τις προσπάθειες των περιφερειακών αρχών και άλλων περιφερειακών παραγόντων καινοτομίας όσον αφορά την χάραξη και εφαρμογή πολιτικών για την καινοτομία ποιότητας που θα αξιοποιούν τις διάφορες σχέσεις που υπάρχουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η παρεχόμενη στήριξη θα βασίζεται στα υπάρχοντα δίκτυα προώθησης της καινοτομίας και σε άλλες δραστηριότητες που έχουν περιφερειακό προσανατολισμό (όπως το δίκτυο των Κέντρων Αναδιανομής Καινοτομίας και το Φόρουμ των Καινοτόμων Περιφερειών της Ευρώπης)³³.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο αντίκτυπος από το χάσμα παραγωγικότητας μεταξύ της Ένωσης και των υπόλοιπων σημαντικών οικονομικών ζωνών όπως είναι οι ΗΠΑ μπορεί να μην έχει γίνει ακόμη αισθητός στην ποιότητα ζωής. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να καταπολεμηθεί έγκαιρα αυτή η αυξανόμενη πρόκληση, που τελικά οφείλεται στην αδυναμία της Ευρώπης να καινοτομεί.

Μακροπρόθεσμα, η ευρωπαϊκή ευημερία κινδυνεύει εάν συνεχιστεί η διεύρυνση του χάσματος παραγωγικότητας. Το να μείνει πίσω από τους βασικούς ανταγωνιστές της μπορεί να της στερήσει τη δυνατότητα να προσφέρει τα πλεονεκτήματα που προβλέπει το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο. Η εφαρμογή μίας επιτυχούς πολιτικής για την καινοτομία μπορεί να συμβάλει στη μείωση του χάσματος και στην αύξηση του εθνικού πλούτου. Η αντίσταση στην αλλαγή που ήδη αναφέρθηκε ως τροχοπέδη στην καινοτομία πρέπει να εξεταστεί υπ' αυτό το πρίσμα. Εάν η δραστηριότητα στον τομέα της καινοτομίας εξασθενήσει και αποδυναμωθεί, τότε οι αλλαγές θα επιβληθούν αναγκαστικά, χωρίς τον απαραίτητο έλεγχο, λόγω της έλλειψης πόρων.

Πρέπει να υπάρξει συμβιβασμός μεταξύ της διατήρησης των υφιστάμενων δομών και πρακτικών και των κυρώσεων από τις χαμηλές επιδόσεις στον τομέα της καινοτομίας. Η Ευρώπη πρέπει να βρει τον τρόπο να εξισορροπήσει αντικρουόμενα συμφέροντα και προτεραιότητες.

Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή θα πρέπει να καθορίσουν ένα κοινό πλαίσιο και μία σειρά από προτεραιότητες και στόχους, για την ευρωπαϊκή και την εθνική πολιτική για την καινοτομία που θα συνεκτιμά τα ιδιαίτερα γνωρίσματα των εθνικών συστημάτων καινοτομίας και την πολυμορφία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βάση πρέπει να αποτελεί το *κοινοτικό κεκτημένο* (η εσωτερική αγορά, το ευρώ, κλπ) και η επικείμενη διεύρυνση της Ένωσης.

³³

Το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο ΕΤΑ παρέχει πολλές ευκαιρίες στις ευρωπαϊκές περιφέρειες σε επίπεδο δικτύωσης, ανταλλαγής ορθών πρακτικών και ανάπτυξης νέων πρωτοβουλιών. Προσφέρει, επίσης, στις δημόσιες αρχές τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τα νέα μέσα του έκτου προγράμματος πλαισίου (δίκτυα αριστείας και ολοκληρωμένα σχέδια) και το πρόγραμμα ERA-NET καθώς και μέτρα που στοχεύουν να ενθαρρύνουν, σε περιφερειακό επίπεδο, τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος φιλικού προς την καινοτομία

Επομένως, η Επιτροπή καλεί το Συμβούλιο να επιστήσει την προσοχή των κρατών μελών στην αυξανόμενη σπουδαιότητα του θέματος της καινοτομίας και στο γεγονός ότι η καλύτερη κατανόηση της διαδικασίας της καινοτομίας στο ευρωπαϊκό πλαίσιο μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των επιδόσεων όλων των κρατών μελών.

7.1. Συνοπτική παρουσίαση των δράσεων που απορρέουν από την ανακοίνωση:

Τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν τη δέσμευση να:

- εκπονήσουν και ενισχύσουν οικείες εθνικές στρατηγικές, να καθορίσουν οικείους στόχους πολιτικής, να θέσουν στόχους και να δημιουργήσουν δείκτες που θα είναι συμβατοί με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς στατιστικές,
- να συνεργάζονται με την Επιτροπή, θέτοντας στη διάθεσή της όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για τις πολιτικές και επιδόσεις στον τομέα της καινοτομίας, να παράγουν περαιτέρω στοιχεία και δείκτες και να ενθαρρύνουν τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες στο έργο της συλλογής και παροχής συγκρίσιμων στατιστικών στοιχείων στον τομέα της καινοτομίας,
- να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία αμοιβαίας άντλησης διδαγμάτων που δρομολογήθηκε μέσω του *Διαγράμματος τάσεων για την καινοτομία στην Ευρώπη* και στην ανάλυση του φαινομένου της καινοτομίας.

Η Επιτροπή θα πρέπει να:

- αυξήσει τη συνοχή των διαφόρων διαδικασιών συγκριτικής αξιολόγησης πολιτικών που εμπίπτουν στο πεδίο αρμοδιότητας του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας (ευρωπαϊκός πίνακας αποτελεσμάτων καινοτομίας, πίνακας αποτελεσμάτων επιχειρήσεων, βασικά αριθμητικά επιστημονικά και τεχνολογικά στοιχεία),
- καθιερώσει ένα βελτιωμένο πλαίσιο για τη διαδικασία αμοιβαίας άντλησης διδαγμάτων στον τομέα της πολιτικής για την καινοτομία με βάση το παρόν *Διάγραμμα Τάσεων για την Καινοτομία στην Ευρώπη*,
- συνεργάζεται με τα κράτη μέλη στην ανάλυση της διαδικασίας, των πολιτικών και των επιδόσεων στον τομέα της καινοτομίας,
- δρομολογήσει μία πιλοτική πρωτοβουλία που θα παρέχει ανεξάρτητες αξιολογήσεις (σε εθελοντική βάση) των προγραμμάτων, συστημάτων και φορέων στήριξης για την προαγωγή της καινοτομίας,
- διαμορφώσει μία πλατφόρμα για την ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών που θα επικεντρώνεται στις υποψήφιες χώρες, προκειμένου να τους παρέχεται στήριξη για την ταχεία ανάπτυξη οικείου πλαισίου καινοτομίας, και επεκτείνει τον ευρωπαϊκό πίνακα αξιολόγησης αποτελεσμάτων καινοτομίας ώστε να καλύπτει τόσο τις υποψήφιες χώρες όσο και τα κράτη μέλη,
- υποβάλλει, ανά διετία, έκθεση για την ενίσχυση της πολιτικής για την καινοτομία σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο,
- συμβάλλει στην προώθηση της καινοτομίας στον δημόσιο τομέα μέσω:

- της διοργάνωσης ανταλλαγής εμπειριών για την προαγωγή και διάδοση των πληροφοριών για την καινοτομία σε επίπεδο δημόσιας διοίκησης και δημοσίων υπηρεσιών,
- της προώθησης των δραστηριοτήτων κατάρτισης και ευαισθητοποίησης όσον αφορά πολιτικές και παράγοντες που διαμορφώνουν τις επιδόσεις των επιχειρήσεων στην καινοτομία,
- της δημιουργία ιστοχώρου για τη διάδοση πρωτοβουλιών και επιμορφωτικών μαθημάτων
- της προώθησης της διάδοσης ορθών πρακτικών που προέρχονται από τις αρχές διεξαγωγής δημόσιων διαγωνισμών.

Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή πρέπει να:

- διασφαλίζουν την ύπαρξη κατάλληλων μηχανισμών "κάθετου" συντονισμού που θα επιτρέπουν τη διασύνδεση των πολιτικών με σκοπό τη στήριξη της καινοτομίας σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο,
- ενισχύουν τις υπάρχουσες διαδικασίες στο πλαίσιο του *Διαγράμματος τάσεων καινοτομίας στην Ευρώπη*, που θα επιτρέπουν στα κράτη μέλη να διδάσκονται το ένα από την εμπειρία του άλλου στον τομέα της ανάπτυξης πολιτικής για την καινοτομία και της εφαρμογής της,
- εντείνουν τη συνεργασία τους και να δημιουργήσουν ένα κοινό πλαίσιο για την ενίσχυση της καινοτομίας στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων μηχανισμών αξιολόγησης που θα συνεκτιμούν τη επιτευχθείσα πρόοδο.

Στο **ΒΑΡΟΜΕΤΡΟ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ 2002**³⁴ - έρευνα που διεξάχθηκε για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Σεπτέμβριο 2002 μεταξύ επικεφαλής επιχειρήσεων στα 15 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση το σύστημα δημοσκόπησης του Flash Ευρωβαρόμετρου - αναφέρονται τα εξής:

- Στο διάστημα 2001 έως 2002 οι επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενίσχυσαν αργά αλλά σταθερά τις δραστηριότητές τους στον τομέα της καινοτομίας: το μερίδιο των νέων ή ανανεωμένων προϊόντων ή υπηρεσιών που διατέθηκαν στην αγορά την τελευταία διετία αυξήθηκε κατά δύο μονάδες σε σύγκριση με την έρευνα 2001 και τώρα αντιστοιχεί κατά μέσο όρο στο 22% του κύκλου εργασιών των εταιρειών.
- Το μερίδιο των επενδύσεων που διατέθηκε στην καινοτομία από το σύνολο των επιχειρήσεων σημείωσε μικρή αύξηση έναντι του 2001 και τώρα αντιπροσωπεύει κατά μέσο όρο πάνω από το ένα τέταρτο των επενδύσεων των επιχειρήσεων. Προηγείται ο μεταποιητικός τομέας στον οποίο το 32%, κατά μέσο όρο, των επενδύσεων διατίθεται στην καινοτομία. Οι εξαγωγικές και οι "νεώτερες" επιχειρήσεις πραγματοποιούν μεγαλύτερες επενδύσεις στην καινοτομία.
- Οι γνώσεις και οι ικανότητες του προσωπικού αποτελούν το κλειδί για τις επιδόσεις στον τομέα της καινοτομίας: τα διευθυντικά στελέχη αποδίδουν την ισχύ τους σε θέματα καινοτομίας κατά πρώτο λόγο (49%) στα επαγγελματικά προσόντα και στον επαγγελματισμό του προσωπικού τους. Τομέας προτεραιότητας όσον αφορά την κατάρτιση είναι η τεχνική κατάρτιση και η μαθητεία (45%), και στη συνέχεια η εμπορική κατάρτιση. Ωστόσο, ο χρόνος που πραγματικά δαπανάται για την κατάρτιση ποικίλλει σημαντικά μεταξύ χωρών και επιχειρήσεων: μία στις τέσσερις επιχειρήσεις ενδιαφέρονται ελάχιστα έως καθόλου για τον τομέα της κατάρτισης, πχ. καμία έως μόνο 1-2 ημέρες ανά εργαζόμενο ετησίως.
- Η συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία για την πρόσβαση στις προηγμένες τεχνολογίες: οι επικεφαλής επιχειρήσεων βασίζονται κατά κύριο λόγο στην ενεργό συνεργασία με τους προμηθευτές τους ή με τους πελάτες τους (59%), στη συνέχεια, στην αγορά εξοπλισμού ο (41%), και στη συνέχεια στην E&A που πραγματοποιείται από την επιχείρησή τους ή ανατίθεται σε τρίτους.
- Η δημιουργία νέων αγορών και η αποδοχή νέων προϊόντων από τους καταναλωτές καθιστά όλο και πιο επιτακτική τη διεξαγωγή δημοσίου διαλόγου για την καινοτομία. Οι περισσότερες επιχειρήσεις φαίνεται να είναι πρόθυμες να συμμετάσχουν σ' αυτόν τον διάλογο αλλά στην περίπτωση των περισσότερων από αυτές (48%) ο διάλογος αυτός γίνεται εσωτερικά σε επίπεδο επιχείρησης.
- Το ένα στα τρία διευθυντικά στελέχη θεωρεί ότι η πιο σημαντική ανάγκη σε θέματα καινοτομίας που δεν έχει ακόμη καλυφθεί είναι η πρόσβαση σε καινοτόμους καταναλωτές και/ή αγορές. Η πλειονότητα των διευθυντικών στελεχών ευελπιστεί ότι οι αγορές στο εγγύς μέλλον θα διάκινται ευνοϊκότερα στην εισαγωγή καινοτόμων προϊόντων.
- Οι επικεφαλής ευρωπαϊκών επιχειρήσεων θεωρούν το ρόλο των ανοικτών σε καινοτόμα προϊόντα αγορών ακόμη πιο καθοριστικό απ' ό,τι το 2001. Ευελπιστούν ότι η καινοτομία θα ωφεληθεί τα επόμενα χρόνια ιδίως από τη διάσταση της αγοράς της

³⁴

Πρόκειται να δημοσιευτεί.

Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους κοινούς κανόνες της. Οι εξαιρετικά καινοτόμες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, που είναι κατά κύριο λόγο εξαγωγικές ή νεώτερες ή βιομηχανικές επιχειρήσεις, είναι ήδη έτοιμες να αξιοποιήσουν αυτές τις ευκαιρίες.

Το Βαρόμετρο Καινοτομίας 2002 υπογραμμίζει την βούληση των ευρωπαίων διευθυντικών στελεχών να ενισχύσουν την ανταγωνιστική θέση τους μέσω της καινοτομίας. Τα επαγγελματικά προσόντα του ανθρώπινου δυναμικού, οι πρακτικές συνεργασίας με τους προμηθευτές και τους καταναλωτές και, τελευταίο αλλά όχι ελάχιστο, η ευρωπαϊκή διάσταση των καινοτόμων αγορών διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο σ' αυτή τη διαδικασία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Μέχρι σήμερα, οι δραστηριότητες της ΕΕ για την προώθηση της καινοτομίας στην Ευρώπη χρηματοδοτούνται από τα προγράμματα-πλαίσια για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη (ΕΤΑ). Περιλαμβάνουν την παρακολούθηση της πολιτικής για την καινοτομία και τις επιδόσεις στην Ευρώπη, καθώς και πρακτικά μέτρα για τη βελτίωση του περιβάλλοντος καινοτομίας.

Ακολουθεί μία συνοπτική παρουσίαση των υφιστάμενων δραστηριοτήτων. Πολλές από αυτές θα αναπτυχθούν περαιτέρω κατά την εφαρμογή του έκτου προγράμματος-πλαισίου.

- Το *Διάγραμμα τάσεων καινοτομίας στην Ευρώπη*, προβλέπει τη συλλογή, επικαιροποίηση, ανάλυση και διάδοση πληροφοριών σχετικά με τις πολιτικές για την καινοτομία σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο³⁵. Προσφέρει, επίσης, ένα πλαίσιο για την εφαρμογή της "ανοικτής μεθόδου συντονισμού", όπως αυτή δρομολογήθηκε στη Λισσαβόνα στον τομέα της πολιτικής για την καινοτομία. Επομένως, το διάγραμμα των τάσεων καινοτομίας αποτελεί ένα μέσο διάδοσης ορθών πρακτικών και κατά τον τρόπο αυτό τα κράτη μέλη στηρίζονται στην προσπάθειά τους να αναπτύξουν δικές τους πολιτικές για την καινοτομία και να επιτυγχάνουν μεγαλύτερη σύγκλιση προς την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας.

Ένα από τα συστατικά στοιχεία του Διαγράμματος αποτελεί ο *ευρωπαϊκός πίνακας αποτελεσμάτων καινοτομίας*, μία ετήσια παρουσίαση ποσοτικών στοιχείων για τις συνθήκες-πλαίσια, την επιστημονική και τεχνολογική βάση, το λειτουργικό περιβάλλον των επιχειρήσεων και την συμπεριφορά τους σε θέματα καινοτομίας

Για την κατάρτιση του διαγράμματος τάσεων καινοτομίας η Επιτροπή επικουρείται από μία ομάδα ανωτέρων υπαλλήλων των κρατών μελών και των συνδεδεμένων κρατών (συμπεριλαμβανομένων των υποψηφίων για ένταξη χωρών).

- Τα στοιχεία για τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων σε θέματα καινοτομίας συλλέγονται στο πλαίσιο της *κοινοτικής έρευνας για την καινοτομία*, που διεξάγεται από την Eurostat και τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες³⁶.
- *Μελέτες*: αναλύονται ειδικά θέματα σε βάθος, συχνά δε αφορούν τον τομέα των συνθηκών-πλαισίων³⁷. Ένα λιγότερο σύνθετο είδος έρευνας, το *Βαρόμετρο Καινοτομίας*, που χρησιμοποιεί το σύστημα δημοσκόπησης του Ευρωβαρόμετρου, εξετάζει τη στάση των επιχειρήσεων απέναντι στην καινοτομία³⁸.

³⁵ <http://trendchart.cordis.lu/>

³⁶ <http://www.cordis.lu/innovation-smes/calls/calls.htm>

³⁷ <http://www.cordis.lu/innovation-smes/calls/calls.htm>

³⁸ <http://www.cordis.lu/innovation-smes/calls/calls.htm>

- Διάφορες δραστηριότητες αφορούν το λειτουργικό περιβάλλον των επιχειρήσεων. Οι μηχανισμοί για τη στήριξη των νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων και της ανάπτυξης τους βρίσκονται στο επίκεντρο της προσοχής, κυρίως μέσω της δικτύωσης οικονομικών τομέων που καταγράφουν θετικά αποτελέσματα στον τομέα της επιχειρηματικότητας (πρωτοβουλία *PAXIS*³⁹). Έχουν επίσης δημιουργηθεί δίκτυα μεταξύ των φορέων χρηματοδότησης της καινοτομίας και μεταξύ των γραφείων βιομηχανικών επαφών των δημόσιων ερευνητικών οργανισμών με σκοπό τη ενίσχυση των συνδέσεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (πρωτοβουλία *Gate2growth*⁴⁰).
- Το δίκτυο *Καινοτόμων Περιφερειών στην Ευρώπη* προτείνει έναν μηχανισμό διάδοσης της εμπειρίας όσον αφορά την ανάπτυξη στρατηγικών για την καινοτομία και κατά τον τρόπο αυτό συνδέεται τόσο με το λειτουργικό περιβάλλον των επιχειρήσεων όσο και με τις συνθήκες-πλαίσια⁴¹.
- Το δίκτυο των *Κέντρων Αναδιάδοσης της Καινοτομίας*, προσφέρει στις επιχειρήσεις ένα τοπικό σημείο αφετηρίας που τις βοηθά να αναπτύσσουν διεθνική συνεργασία σε θέματα τεχνολογίας και της μεταφοράς της και τις στηρίζει να δημιουργούν επαφές με άλλες επιχειρήσεις και οργανισμούς⁴².
- Τα *σχέδια καινοτομίας* εξετάζουν τα γενικής φύσεως εμπόδια που τίθενται στην καινοτομία που προσανατολίζεται στην αγορά και στοχεύουν στο άμεσο περιβάλλον της επιχείρησης⁴³. Δίνουν έμφαση στις μη τεχνικές πτυχές της διαδικασίας, με την παραγωγή γνώσεων που, τελικά, θα τύχουν εφαρμογής στο εσωτερικό των επιχειρήσεων.
- *CORDIS*, η κοινοτική υπηρεσία πληροφοριών για θέματα E&A και καινοτομίας στο Διαδίκτυο⁴⁴, παρέχει πρόσβαση στην επιστημονική και τεχνολογική βάση, για παράδειγμα, μέσω της "Αγοράς τεχνολογίας"⁴⁵ που δημιουργήθηκε πρόσφατα και αναφέρεται στις επιχειρηματικές ευκαιρίες που απορρέουν από την έρευνα που χρηματοδοτείται από την ΕΕ.

Παρόλο που οι εν λόγω δραστηριότητες εντάσσονται, από την πλευρά του προϋπολογισμού, στα προγράμματα-πλαίσια της ΕΤΑ, το πεδίο τους υπερβαίνει την προώθηση της παραγωγής καινοτομίας, δεξιοτήτων και τεχνογνωσίας από τις ευρωπαϊκές ερευνητικές προσπάθειες. Λόγω της έκτασης του φαινομένου της καινοτομίας, οι προσεγγίσεις για τη στήριξη της καινοτομίας πρέπει να συνεκτιμούν τις μορφές καινοτομίας που δεν εξαρτώνται από την έρευνα και τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η έρευνα διαδραματίζει ελάχιστο ρόλο στη δημιουργία των οικονομικών και κοινωνικών πλεονεκτημάτων της καινοτομίας.

³⁹ Ακρωνύμιο του Pilot Action of Excellence on Innovative Start-ups.

⁴⁰ <http://www.cordis.lu/sme/home.html>

⁴¹ <http://www.cordis.lu/sme/home.html>

⁴² <http://www.innovating-regions.org/>

⁴³ <http://irc.cordis.lu/>

⁴⁴ <http://www.cordis.lu/innovation-smes/calls/calls.htm>

⁴⁵ <http://www.cordis.lu/>

⁴⁵ <http://www.cordis.lu/sme/home.html>